

TARTU VALLA ARENGUKAVA

aastateks 2018–2030

Kõrvekülas, september 2021

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Tulevikuvaade aastaks 2030	6
2. Hetkeolukord, eesmärgid ja tegevuskavad	7
2.1. Haridus ja noorsootöö.....	7
2.1.1. Alusharidus	7
2.1.2. Kooliharidus.....	9
2.1.3. Huviharidus ja noorsootöö	12
2.2. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid	16
2.2.1. Sotsiaalhoolekanne	16
2.2.2. Tervishoid	22
2.3. Majandus, elukeskkond ning ettevõtlus ja turism	25
2.3.1. Majandus- ja toimekeskkond ning elukondlik taristu	25
2.3.2. Ettevõtlus ja turism	30
2.4. Kultuur, sport ja kogukondlik areng	40
2.4.1. Kultuuri, spordi ja kogukondliku tegevuse olukorra lühianalüüs	40
2.5. Halduskorraldus ja juhtimine	46
2.5.1. Halduskorraldusliku olukorra lühianalüüs	46
2.6. Piirissaare arenguvajadused ja strateegilised eesmärgid.....	48
3. Valla lähiaastate kõige olulisemad arendusprojektid ja finantseerimine	49
4. Arengukava elluviimine, seire, hindamine ja aruandmine.....	50

Sissejuhatus

Arengukava koostamise põhimõtted

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse paragrahvile 37 peab igal vallal ja linnal olema arengukava ja eelarvestrateegia, mis on aluseks eri eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele. Arengukavas esitatakse majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalised suundumused ja vajadused, probleemide ja võimaluste hetkeolukorra analüüs tegevusvaldkondade lõikes, tegevusvaldkondade strateegilised eesmärgid koos taotletava mõjuga arengukava perioodi lõpuni ning strateegiliste eesmärkide täitmiseks vajalikud tegevused arengukava perioodi lõpuni.

Tartu valla arengukava on koostatud perioodiks 2018–2030. Selle eesmärk on määratleda valla arenguvajadused ning valikute kaudu tagada järgneval arengukava perioodil eri valdkondade tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng. Arengukava on vastavuses kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse sätetega ja samal ajal riigi ja Euroopa Liidu arengudokumentidega.

Arengukava on aluseks Tartu valla eelarvestrateegia ja eelarve koostamisel, investeeringute kavandamisel ning nende jaoks rahaliste ja muude vahendite taotlemisel ja laenude võtmisel. Arengukavast lähtutakse valdkondlike ja vallavalitsuse hallatavate asutuste arengudokumentide koostamisel. Arengukava elluviimiseks vajalikud vahendid kavandatakse eelarvestrateegias, mille eesmärk on tagada jätkusuutlik eelarvepoliitika, mis seob arengukavalist strateegiliste eesmärkide täitmise olemasolevate ressurssidega ja tagab stabiilse arengu realistliku planeerimise kaudu. Täpsemalt nähakse arengukava elluviimiseks vajalikud vahendid ette igal aastal koostatavas valla eelarves. Tartu valla arengukava täitmiseks on kavas kaasata ka riigi, erasektori ja mittetulundussektori ressursse, samuti Euroopa Liidu struktuuritoetusi. Tartu valla arengukavas 2018–2030 püstitatud eesmärgid ja kavandatud tegevusi viivad ellu vallavolikogu ja vallavalitsus, vallavalitsuse hallatavad asutused, valla asutatud sihtasutused ja valla osalusega äriühingud, samuti koostööpartnerid avalikust, era- ja mittetulundussektorist.

Arengukava on üles ehitatud põhimõttele, mille kohaselt minnakse üldistelt printsiipidelt ja visioonilt üksikutele teemadele, eesmärkidele ja tegevustele. Ülevaade Tartu valla üldisest olukorrast kirjeldatakse lisas 1. Arengukava alguses on sõnastatud valla visioon ja missioon aastani 2030, samuti on toodud pikaajalised strateegilised valdkondade ülesed eesmärgid. Järgmises osas kirjeldatakse strateegilist raamistikku arengukava koostamiseks ja toimimiseks ning strateegilisi valikuid ja väärtusi arengusuundade sõnastamiseks.

Arengukavas kajastatud valdkonnad on järgmised:

- haridus ja noorsootöö,
- sotsiaaltoetused ja tervishoid,
- ettevõtlus ja turism,
- elukeskkond ja infrastruktuur,
- kultuur, sport ja kogukondlik areng,
- haldusjuhtimine ja koostöö.

Piirid valdkondade vahel on tinglikud ja kokkuleppelised. Neljas osa sisaldab täpsemaid ülevaateid lähiaastate arendusprojektidest. Arengukava lõpuosas kirjeldatakse arengukava täitmise jälgimise ja arengukava iga-aastase uuendamise protsessi. Tegevuskavas on esitatud ka tegevuste elluviimise tähtaeg, vajalikud vahendid, võimalikud rahastamisallikad ja vastutajad. Eraldi lisana on arengukava osaks ka eelarvestrateegia.

Tartu vald on võtnud eesmärgiks oma arenguplaanidega toetada ka Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020”, Tartumaa maakonnaplaneering 2030+ ja Tartumaa arengustrateegia 2040 elluviimist. Sellekohased viited on väljavõtetena toodud valdkondlike teemaplokkide strateegiliste eesmärkide juures.

Arengukava koostamise protsess

Tartu valla arengukava 2018–2030 koostamise protsessi eest vastutaja on vastavalt vallavanema poolt kinnitatud ametijuhendile valla arendusspetsialist. Protsess algas haldusreformi järgselt 22. märtsil 2018, kui vallavolikogu algatas arengukava koostamise. 2018. aastal koostati täiesti uus, ühinenud valdade koondarengukava. Arengukava koostamise protsess on kirjeldatud allolevaga.

Arengukava valdkondlike osade koostamiseks lepidi kokku kuue töörühma moodustamine. Töörühmad ja nende juhid olid:

- hariduse ja noorsootöö töörühm – Liia Kass (MTÜ Noored Toredate Mõtetega),
- sotsiaalhoolekande ja tervishoiu töörühm – Jaana Puur (valla sotsiaalnõunik),
- elukeskkonna ja infrastruktuuri töörühm – Martin Pedak (volikogu arengukomisjoni esimees),
- ettevõtluse ja turismi töörühm – Vahur Poolak (volikogu majanduskomisjoni esimees),
- kultuuri, spordi ja kogukondliku arengu töörühm – Aune Sepp (volikogu kultuurikomisjoni esimees),
- haldusjuhtimise ja koostöö töörühm – Üllar Loks (volikogu esimees).

Arengukava juhtrühma moodustasid valla spetsialistid. Töörühmade liikmeteks kutsuti vastava valdkonna osalised ja spetsialistid. Iga töörühm pidas 2018. aasta maist kuni augustini üks kuni kaks koosolekut. Koosolekutel koostati valdkondade hetkeseisu ja arenguvajaduste analüüsid (peamiselt SWOT vormis) ning kirjeldati arengueesmärgid koos nende saavutamiseks vajalike tegevuste ja investeringutega. Koosolekute osavõtt oli huvitatutele vaba, toimumisaegadest teavitati valla infolistide kaudu. Töörühmade koosolekute väline toimus suuresti nn „pilves” Google Drive keskkonnas.

2. augusti 2018 istungil otsustas vallavalitsus saata arengukava esimese versiooni arutamiseks volikogu komisjonidele ning esimeseks lugemiseks volikogu augustikuissele istungile. Seejärel avalikustas vallavalitsus volikogu ettepanekutega täiendatud arengukava avalikul väljapanekul, kus kõigil huvitatud isikutel oli võimalus esitada arvamusi ja ettepanekuid. Ettepanekuid koguti 20. augustist kuni 7. septembrini. Samuti korraldati arengukava avalikud arutelud valla eri piirkondades. Esimene arengukava aastateks 2018-2030 kinnitati volikogu 27. septembri 2018 istungil.

2019. aasta suvel toimus arengukava üle vaatamine ja täiendamine vallavalitsuse poolt. Arengukava uuendatud osaks eraldi lisana on ka Tartu valla eelarvestrateegia, mis hõlmab aastaid 2020-2023. Vallavolikogu avalikustas arengukava 22.08.2019 ning saatis selle kaheks nädalaks avalikule väljapanekule. Avalikul väljapanekul ühtegi täiendavat ettepanekut ei tehtud. Otsus uuendatud arengukava vastu võtta tehti 26.09.2019 volikogu istungil.

Järgmine iga-aastane arengukava üle vaatamine ja täiendamine toimus perioodil august kuni november 2020. Koroonakriisist põhjustatud eriolukorra tõttu toimus riigi eelarvestrateegia aastateks 2021-2024 vastuvõtmine septembris 2020. Selleks, et omavalitsused saaksid arvestada riigi eelarvestrateegia põhimõtetega, otsustas Riigikogu 2020 aasta suhtes omavalitsuste arengukava muutmise ja eelarvestrateegia tähtaega pikendada 1. detsembrini. Sellest tulenevalt nihkus ka Tartu valla arengudokumentide koostamine ja kinnitamine. Valla volikogu saatis arengukava avalikule arutelule oktoobri 2020 istungil ning kinnitas täiendatud arengukava novembri 2020 istungil.

Aastal 2021 toimus arengukava ülevaatamine ja täiendamine perioodil juunist kuni septembrini. Vallavalitsus saatis arengukava uue redaktsiooni avalikule arutelule augustis. Valla volikogu kinnitas arengukava uue redaktsiooni septembri 2021 istungil.

1. Tulevikuvaade aastaks 2030

VISIOON: Tartu vallas on välja arendatud kõikidele elanikele atraktiivne elukeskkond, tagades kõrge elukvaliteedi, ettevõtliku maailmavaate ja looduskeskkonnast tuleneva säästliku mõtteviisi.

MISSIOON: Tartu valla austav kohustus on olla jätkusuutliku arenguga omavalitsus, kus on konkurentsivõimeline majanduskeskkond, mainekas ning kvaliteetne elu- ja puhkekeskkond.

VÄÄRTUS:
Tartu vallas on iga inimene kallisvara.

VÄÄRTUS:
Tartu vald on suurepärane elukeskkond kohalikele elanikele.

VÄÄRTUS:
Tartu vallas on tagatud vajalikud teenused ning mitmekülgsed võimalused eneseteostuseks ettevõtluses, kultuuris, spordis ja külaelus.

VÄÄRTUS:
Tartu valla juhtimine on läbipaistev ning arengu- protsessides võimaldatakse osaleda kõikidel osapooltel.

Tegevusvaldkond:
haridus ja
noorsootöö

Tegevusvaldkond:
sotsiaaltoe-
kanne ja tervishoid

Tegevusvaldkond:
majandus ja
elukeskond

Tegevusvaldkond:
ettevõtlus ja
turism

Tegevusvaldkond:
kultuur, sport ja
kogukondlik areng

Tegevusvaldkond:
halduskorraldus ja
juhtimine

2. Hetkeolukord, eesmärgid ja tegevuskavad

2.1. Haridus ja noorsootöö

2.1.1. Alusharidus

Alushariduse olukorra lühianalüüs

Koolieelsetest lasteasutustest tegutsevad Tartu vallas Kõrveküla Lasteaed Päikeseratas, Lähte Lasteaed Kiisupere, Tabivere lasteaed, Tabivere Lasteaia Maarja-Magdaleena mängurühm Muumipere, Laeva lasteaed, Raadi lapsehoid ning 2019. aasta septembris Raadil avatud uus lasteaed Ripsik.

Kõrveküla lasteaed Päikeseratas on renoveeritud 2009. aastal kõikidele nõuetele vastavalt. Keskkonnainvesteeringute Keskuse finantseeringuga on hoone katusele paigaldatud päikesepaneelid ja tuulegeneraator. Lasteaias on käesoleval hetkel 10 rühma. Kõrveküla lasteaias avati 2019 aasta sügisel tasandusrühm kõnehälvete ja spetsiifiliste arenguhäiretega lastele. 2017. aastal tunnustas Tartu Ülikooli eetikakeskus Kõrveküla lasteaeda „Hea lasteaia edendaja 2017“ tiitliga.

Lähte lasteaed Kiisupere on Lähte alevikus asuv kuue rühmaga lasteaed, mis esmakordselt avati 1987. aastal ning renoveeriti 2012. aastal. Lähtel toetab õppe- ja kasvatustegevust ning seob ühtseks tervikuks igal õppeaastal erinev aastateema, millest lähtuvalt korraldatakse ülemajalisi ühisüritusi, mida viivad läbi õppeaastaks valitud tegelaskujud.

Tabivere lasteaed asub Tabivere aleviku südames. Maja on ehitatud 1982. aastal lasteaia tüüpprojekti alusel. Tabiveres töötab viis tavarühma ja Tabivere lasteaia filiaalis Maarja-Magdaleenas üks liitrühm ja sõimerühm. Lasteaias rakendatakse aktiivselt õuesõpet, mida soodustab looduskaunis ümbrus. Lasteaias töötab beebikool.

Laeva lasteaed töötab praegu kahe liitrühmaga. Lasteaia eripäraks on laste kehalise aktiivsuse ja kõnearendustöö toetamine muinasjuttude ja dramatiseeringute abil. Lasteaial on oma õppekava ja palju aastatepikkuseid traditsioone – üritusi ja pidusid, mis annavad lasteaiale oma näo ning võimaluse lastele ja nende peredele aktiivseks osavõtuks.

Raadi lasteaed Ripsik on uusim lasteaed Tartu vallas. Lasteaias on kuus rühma ja kohti 144-le lapsele. Ripsikus viiakse ellu lapsest lähtuvat õpikäsitlust, mille üldeesmärgiks on koostöös koduga võimaldada lapsele terviklik õpi- ja kasvukeskkond, mis valmistaks last ette eluks tuleviku vajadustest lähtuvalt.

Raadi lapsehoid tegutseb alates 1. septembrist 2008, osutades Kõrveküla lasteaia osana lapsehoiuteenust Vahi alevikus Pärna alleel asuvates kortermaja ruumides. Täna tegutseb Raadi lapsehoius kokku kaheksa 1,5–3-aastaste laste rühma.

Alushariduse hetkeseisu võib Tartu vallas hinnata järgnevalt.

Tugevused:

- Kõikidel lasteaedadel on oma eripära ja väljakujunenud traditsioonid
- Lasteaedades töötavad kvalifitseeritud ja suurte kogemustega õpetajad
- Riiklikult kehtestatud töötasu alammäär tagab kõigile pedagoogidele võrdse töötasu
- Lasteaia juhtidel on õigus ja vabadus otsustada oma asutuse töökorralduse, meetodite ja eelarve osas
- Kõikides lasteaedades on lapse arengut ja mängu toetav turvaline keskkond
- Lasteaiaõpetajal on vabadus õppeprotsessi juhtida ning luua lapsele sobiv keskkond, samuti kasutada õppevahendite raha

- Hea koostöö huvigruppidega (lapsevanemad, koolid, partnerid jne) valla toetus

Nõrkused:

- Erirühmade puudumine, erivajadustega lapsed ei saa piisavalt abi tavarühmades
- Tugispetsialistide (eripedagoog, psühholoog, logopeed) puudus
- Õpetajate oskus toime tulla erivajadustega lastega
- Töötajate tunnustamiseks ja motiveerimiseks ei ole piisavalt vahendeid
- Vallabussi kasutamise efektiivsus
- Uue põlvkonna muutunud väärtused ja konflikt uue/vana vahel, õpetajate toimetulek sellega
- Vananevad IT-vahendid
- Töötasude ja puhkuse erinevus valla lasteaedades
- Lasteaiakohtade puudus Vahi aleviku, Tila küla, Kõrveküla ja Lähte piirkonnas

Võimalused:

- Projektide kaudu lisaressursi hankimine
- Koostöö valla lasteaedade vahel (ühisprojektid, ühisüritused jne)
- Ühiskoolitused valla lasteaia töötajatele (õpetajad, õpetaja abid jne), osalemine tasuta koolitustel
- Huvitegevus lasteaedades õppekava täiendamiseks
- Lastevanemate koolitamine
- Asendustöötajad (k.a tugiisikud), keda saab palgata vastavalt vajadusele (nt valla palgal koos sotsiaalse kindlustusega)
- Õppenõustamiskeskuste (nt Rajaleidja) teenuste kasutamine
- Lapsevanemate osalustasu ühtlustamine
- Lisatasufond eelarves (tulemusliku töö, lisatöö eest jne)
- Erirühma loomine
- Valla territooriumil asuvate külastuskeskuste külastamise soodustamine valla lasteaia lastele
- Haridusasutuste IT-vahendite järjepidev kaasajastamine
- Volikogu komisjonide aktiivne tegevus (hariduskomisjon)

Ohud:

- Suur vald – erinevused valla lasteaedade vahel
- Töötajate puudus seoses personali vananemisega, ebapädev personal
- valla vähene toetus, ressursside vähenemine, koostöövalmiduse puudumine seoses valla suurenemisega
- Palk ei küündi vabariigi keskmisele tasemele
- Ühiskonnaväärtuste muutumine

Alushariduse arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid	Tulemused / indikaatorid
2.1.1.1. Vallas toimib kaasaegsel tasemel õpikeskkonnaga konkurentsivõimeline alusharidusteenus ning on kvaliteetsed lastehoiuvõimalused	• Kõikidele lastele on tagatud koht lasteaias • Haridusasutused on kaasaegse õpi- ja arengukeskkonna ning hea mainega
2.1.1.2. Lasteaiakohtade arv vallas vastab nõudlusele	• Kõikidele lastele on tagatud tugiteenused
2.1.1.3. Lasteaia- ja koolipedagoogide palgad on ühtlustatud	• Õpetajate töötasu on inimest väärtustav

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

- ✓ Alusharidusvõrgustiku korrastamine ja edasiarendus vastavalt rahvastiku prognoosidele, elumumajanduse arengutele ja planeeringutele.
- ✓ Erivajadustega laste toetamine, näiteks erirühma(de) juurde loomine ka mõnesse teise lasteaeda Tartu vallas.
- ✓ Vastavalt kehtivale seadusandlusele lasteaedade dokumentatsiooni kaasajastamine (põhimäärused, lasteaeda vastuvõtu ja väljaarvamise kord, direktorite ametijuhendid jne).
- ✓ Õpetajate ja tugitöötajate motiveerimine, väärikas tasustamine, erialased koolitused.
- ✓ Tabivere lasteaia arenguplaanide väljatöötamine, ruumiplaneerimise teostamine ja renoveerimine.
- ✓ Maarja-Magdaleena lasteaia ja põhikooli arenguplaanide väljatöötamine – nn Maarja-Magdaleena hariduskeskus.
- ✓ Laeva lasteaia arenguplaanide väljatöötamine, efektiivsuse tagamine.

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020” põhisuunale 4 „Aktiivse tööturupoliitika mõju suurendamine ning rahastamise jätkusuutlikkus”:
Väikelapse kasvatamise kõrvalt tööturule (taas)isenemiseks ning töö- ja pereelu ühitamiseks tuleb suurendada kvaliteetse, taskukohase ja paindliku alushariduse ning lapsehoiuteenuse kättesaadavust.

2.1.2. Kooliharidus

Koolihariduse olukorra lühianalüüs

Üldharidusasutustest tegutsevad vallas Lähte Ühisgümnaasium, Kõrveküla Põhikool, Tabivere Põhikool, Laeva Põhikool ja J.V. Veski nimeline Maarja-Magdaleena Põhikool.

Tabel: õpilaste arvud Tartu valla koolides seisuga 10.09.2018, 10.09.2019 ja 10.09.2020 (EHIS andmetel).

J.V.Veski nimeline Maarja-Magdaleena Põhikool	72	70	64
Kõrveküla Põhikool	404	449	486
Laeva Põhikool	46	52	44
Lähte Ühisgümnaasium	517	517	527
Tabivere Põhikool	130	136	147

Lähte Ühisgümnaasiumi gümnaasiumiastmes on kolm erialast õppesuunda: meedia, tehnoloogia ja sport. Meedia õppekava on Lähte Ühisgümnaasiumi gümnaasiumiastmes ühe õppesuunana rakendatud juba alates 1998. aastast. Koolil on kolm korpust: peahoone, keeltehoone ja algklasside hoone. Alklasside hoones tegutsevad ka Tartu Valla Muusikakool ja Lähte Ühisraamatukogu. Koolil on oma õpilaskodu. Tartu Valla Spordikoolile kuuluv spordihallis toimuvad nii õpilaste tunnid kui koolivälisel ajal ka trennid.

Kõrveküla Põhikooli õpilaste arv kasvab järjepidevalt. Seoses hooga elamuehitusega on kooli piirkonda kolinud arvestatav hulk noori perekondi, millest tulenevalt on viimastel aastatel õpilaste arv järjest kasvanud. Koolis saab huviringidest käia laulukooris, kergejõustikus ja kunstiringis, väga populaarne on teadusklubi ja draamaring. Kõrveküla kooli juurdeehitus valmis 2020 aasta lõpus, mis lahendas õpilaste ruumikitsikuse.

Tabivere Põhikool on samuti pärast mõningast madalseisu 2013–2014 aastal pidevalt kasvava õpilaskonnaga. Koolil on pikk ajalugu, kooli vanimaks eelkäijaks loetakse 1688. aastal Äksi kiriku juures

tegutsenud talurahvakooli. 2018. aasta maikuus tähistas kool seega 330. aastapäeva. Tabivere Põhikooli uues hoones tegutsevad lisaks koolile Tabivere Huvikool, Tabivere Rahvaspordiklubi ja raamatukogu. Renoveeritud on kooli staadion. 2013. aastal pälvis tollal veel Tabivere Gümnaasium tiitlid „Väärtuskasvatuse kool 2013“ ja „Hea kooli rajaleidja“. 2017. aastal oli Jõgeva maakonna aasta tegu hariduses „Väärtuskasvatuse kava elluviimine Tabivere Põhikoolis“. Tabivere kooli uus hoone koos raamatukogu ja huvikooli ruumidega valmis augustis 2020.

J.V. Veski nimeline Maarja-Magdaleena Põhikool on kõige vanem kool Tartu vallas, mis on asutatud 1680. aastal Maarja-Magdaleena kihelkonnakoolina. J.V. Veski nimeline Maarja-Magdaleena Põhikool koos õpilaskoduga tagab põhihariduse kõrval lastele õpilaskodu teenuse ja tasuta huvihariduse, siin toimuvad arvutiõpetus, raamatukoguring, kergejõustik, näitemänguring, mudilaskoor, robotika, akrobaatika ja laskmisring.

Laeva Põhikool on Tartu valla väikseim. Avatud on üheksa klassikomplekti, kuid alates 2009. aasta sügisest toimub õpe liitklassides. Õpilaste arvu vähenemise põhjustena võib välja tuua negatiivse iibe, elanikkonna väljarände ning laste paigutamise teistes omavalitsuses asuvatesse koolidesse. Koolil on osaliselt renoveeritud staadion.

Koolihariduse hetkeseisu võib Tartu vallas hinnata järgnevalt.

Tugevused:

- Vallavalitsuse ja koolijuhtide vahel on usalduslik suhe
- Koolide digiareng on hoogustunud
- Valla koolide juhid teevad omavahel koostööd
- Koolides on valdavalt õpetajad olemas
- Vald on oma koolide eest pidevalt hoolt kandnud
- Haridusvõrgustik on mitmekesine (gümnaasium, põhikoolid, huvikoolid)
- Koolid on omanäolised
- Algatatud ja korraldatud on mitmeid ühisüritusi
- Üldharidust toetab kohapealne huviharidus, huviringid rahvamajade juures jne
- Edukas osalemine rahvusvahelistes projektides
- Valla kultuuriasutused pakuvad õppe- ja vabaaja tegevusteks erinevaid võimalusi

Nõrkused:

- Asutuste vaheline nõrk sidusus
- Haridusvõrk ei ole optimaalne, õpilased ja koolid ei paikne õiges vastavuses
- Laeva ja J. V. Veski nimelises Maarja-Magdaleena koolis napib õpilasi
- Haridustöötajate töö tasustamiseks on vaja lisafinantseerimist valla eelarvest
- Koolihoonete olukord ei vasta mitmetel puhkudel kaasaegse õpikeskkonna nõuetele
- Hariduslike erivajadustega (HEV) õpilaste arv on kasvanud kiiremini kui tugimeetmete rakendamise võimalused
- Muutunud õpikäsituse põhimõtted ei ole jõudnud kõigi pedagoogide arusaamisse

Võimalused:

- Haridusvõrgu vastavusse viimine õpilaste arvuga, üldplaneeringud ja ruumilised planeeringud, osalemine Tartu linna koolide võrgustikus
- Koolid saavad vajalikud juurdeehitused ja remondid
- Õpetajate professionaalsus kasvab läbi koostöö
- Õppeprotsess uueneb kaasaegsete loovate õppemeetodite kaudu
- Digivahendid muutuvad õppetöö loomulikuks osaks kõikides koolides ja tundides
- Koolide vahel on eluterve konkurents, mis toetub haridusasutuste eripäradele
- Vallasisene haridusvõrgustik mõjub koolidele ja õppetööle motiveerivalt
- Vallasisene vahetusõpetajate ja -õpilaste ränne annab häid kogemusi

- Haridusasutuste vaheline koostöö: projektid, konkursid, võistlused, koolitused
- Tartu linna lähedus (muuseumid, teatrid, kinod jms)
- Valla territooriumil asuvate külastuskeskuste külastamise soodustamine valla koolide lastele

Ohud:

- Haridusvõrgu korrastamisel ei jõuta kokkuleppele
- Õpilaste arvu vähenemine (piirkonniti)
- Õpetajate leidmine on järjest raskem
- HEV õpilastega toimetulemiseks napib oskusi ja inimesi. Kaasav haridus pingestab koole
- Digivahendite kasutamine on raske ebaühtlase tehnikapargi tõttu. Uute vahendite jaoks ei jätku raha
- Konkurents koolide vahel õpilaste pärast pärsib arengut
- Eelarvelised vähesed võimalused takistavad õpikeskkonna arengut ja õpilastele pakutavaid lisategevusi
- Koolide passiivsus koostööprojektides võib mõjutada otsuseid või projektide elluviimist
- Tartu linna lähedus (õpilased suunduvad õppima Tartu linna koolidesse)

Koolihariduse arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid	Tulemused / indikaatorid
2.1.2.1. Valla koolid on avatud ja kogukondi kaasavad haridusasutused, mille tegevused lähtuvad õppija arengu toetamisest ja kaasaegsest õpikäsitusest	• Laste arv koolides kasvab • Toimib õppekavade, õppevahendite (sh e-õpe) tõhus ristkasutus • Haridusasutused on kaasaegse õpi- ja arengukeskkonna ning hea mainega
2.1.2.2. Valla haridustöötajad on väärtustatud	• Õpetajate töötasu on inimest väärtustav

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

- ✓ Haridusvõrgustiku korrastamine ja edasiarendamine vastavalt rahvastiku prognoosidele, elamumajanduse arengutele ja ruumilistele planeeringutele. Erinevate koolide puhul erinevate stsenaariumite läbitöötamine, sh erialade-põhise haridusvõrgu loomine.
- ✓ Jätksuutlikkuse tagamine (sh ülalpidamiskulude detailne planeerimine), haridusvõrgu sidumine naaberomavalitsustega, laiem kaardistus ning pikaajaliste prognooside ja plaanide tegemine.
- ✓ Tsentraalse järjekorda registreerimise jm arvestuse süsteemi edasiarendamine (ARNO).
- ✓ Uue hariduskeskuse väljaarendamine Raadil ühises koostöös Tartu linna, erakoolide (TERA) ja teiste investoritega.
- ✓ Tugipersonali (logopeedid, psühholoogid, abiõpetajad jne) olemasolu tagamine, tugiteenuste ja -personali andmebaasi loomine (vallaülene), jälgides eraldi iga kooli vajadusi.
- ✓ Töötajate motiveerimine, väärikas tasustamine, erialased koolitused.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiaga 2040: eesmärk 2.1.5. Tugispetsialistide töökorralduse optimeerimine ja tugiteenuste keskuste arendamine.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiaga 2040:
eesmärk 2.1.3. Õpetajatele motivatsioonisüsteemi
loomine õppevara loomiseks ja jagamiseks.

- lahendamine vajaduspõhiselt.
- ✓ Laeva põhikooli arenguplaanide väljatöötamine ja efektiivsuse tagamine.
 - ✓ Maarja-Magdaleena lasteaia ja põhikooli koondamine Maarja-Magdaleena hariduskeskuseks.
 - ✓ Õpilaskodu kaasajastamine Maarja-Magdaleenas.
 - ✓ Üld- ja huvihariduse koostöö tagamine.
 - ✓ Tõhusam koostöö rahvusvaheliselt (erinevad projektid) ja ülikoolidega, sh praktikabaasid, ettevõtlikkusõpe koolides, õppelaborid.
 - ✓ Infotehnoloogia vahendite kaasajastamine.
 - ✓ Kaasava hariduse põhimõtete rakendamine.

2.1.3. Huviharidus ja noorsootöö

Huvihariduse ja noorsootöö olukorra lühianalüüs

Laste ja noorte koolivälise tegevuse võimalusi Tartu vallas illustreerib järgmine joonis, kus on piirkondade kaupa välja toodud asutused või seltsingud, kes antud valdkonnas tegutsevad.

- ✓ Õpetajatele riskitasutusena töötamise võimaluste pakkumine mitme kooli juures (piisava koormuse tagamine ja ühtlustamine).
- ✓ Hariduslike erivajadustega laste arengu toetamine.
- ✓ Transpordiühenduse

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ põhisuunale 1 „Haridussüsteemi kvaliteedi parandamine ning kohandamine demograafiliste muutustega“:

Õpetajahariduse ja esmase ettevalmistuse kvalitatiivne tase peab paranema ning hilisemat karjääri tuleks toetada arenguvajadustele vastava sisulise täiendkoolitusega. Õpetajate palgasüsteem peab soodustama õpetajate initsiatiivi, loovust ja professionaalset arengut, sh väärtustama õpetaja elukutset.

Joonis: Tartu valla huvihariduse ja noorsootöö piirkondlikud tegutsejad.

Huvihariduse ja noorsootöö hetkeseisu võib Tartu vallas hinnata järgnevalt.

Tugevused:

- Kogenud ja erialase haridusega spetsialistid, sõbralik ja kokkuhoidev kollektiiv
- Klassikaline huvitegevus toimub kõikides piirkondades
- Individuaalne lähenemine õpilastele
- Valitseb loomulik sisekliima, töötavad õhinapõhised töötajad
- Tihe koostöö kohalike üldharidus- ja huvihariduskoolidega
- Koostöö lapsevanemate ja koolidega väga hea (puudutab laste osalemist ringides, treeninggruppides jne)
- Võimalus kasutada linna treenereid ja juhendajaid
- Riik toetab spordikooli treenereid, kes omavad V kategooria kvalifikatsiooni
- Võimalus käia tasuta huviringis
- Lääne Ühisgümnaasiumis on spordisuund
- Motiveeritud noorsootöötajate meeskond ning loodud noorsootöö võrgustik
- Olemas noortekeskused/noortetoad (Laeva, Äksi, Tabivere, Maarja-Magdaleena, Lääne)
- Erinev piirkondlik noorsootöö kogemus, mida omavahel jagada (juriidiliste üksuste näol)

Nõrkused:

- Kõik valla piirkonnad ei ole kaetud huvikoolide, pilliõppe, treeningute tegemise võimalustega
- Huvihariduse õpetajatel töötasu võrreldes üldhariduskoolide pedagoogidega väiksem
- Valla toetus nõrk, toetussüsteem ebaselge
- Valdkonna madal rahastus
- Huvikoolid ei ole kohaliku omavalitsuse jaoks peamine prioriteet
- Huvitöö korraldamisel ruumide puudus (eriti Kõrvekülas ja Raadi piirkonnas), õpikeskkond vajab investeeeringuid
- Vanad ja amortiseerunud õppe- ja treeningvahendid
- Kõrveküla spordihoone on amortiseerunud
- Huvihariduses osaleda soovijaid on rohkem, kui nendele tehtavad kulud võimaldavad vastu võtta
- Puudub noorsootöö valdkonna ülene koordineerija
- Ebaühtlane noorsootöö piirkondades, hajaasustus (nt transpordiprobleem)
- Vähene valdkonnaülene koostöö (koolid, huvikoolid, sotsiaalvaldkond)
- Koolide huvialategevus ei vasta noorsootöö põhimõtetele
- Noorsootöö põhisihtrühpi ei kuulu 18+
- Kvalifitseeritud tööjõu puudus

Võimalused:

- Nii ruumide kui ka erialasiseste ja -väliste riskasutusvõimaluste olemasolu (nt puhkpilliõppe õpilaste võimalus praktiseerida Väägvere pasunakooris)
- Eri fondidele projekti esitamise võimalus
- Tasuta koolitused (sh riiklikud), nt üle-eestilised seminarid hüvitatakse koostöös Eesti Muusikakoolide Liiduga
- Treenerite kvalifikatsiooni tõstmine
- Võimalus edasi õppida professionaalseks muusikuks
- Võimalus osaleda konkurssidel nii Eestis kui väljaspool Eestit
- Koostöö Heino Elleri nimelise muusikakooliga
- Tartu linna läheduse ärakasutamine spordikoolide ja huviringide riskasutusel
- Hea tehniline baas ja tipptasemel võimekuse tagamine spordikoolis
- Toetav kogukond, koostööpartnerid, noored „aktivistid“
- Teadushuvi arendamine

Ohud:

- Tartu linna lähedus
- Õpilaste liigne hõivatus
- Konkurents huvihariduses
- Klassikaline muusika ei ole populaarne
- Laste madal keskendumisvõime
- Personali liikumine täiskoormuse puudumise tõttu
- Logistikaprobleem, noor ei saa käia ringis, kuna bussiajad ei klapi
- Suur sotsiaalne ebavõrdsus
- Noorte arv väheneb piirkonniti
- Noorsootöötajate palgataseme tõttu lahkuvad olemasolevad noorsootöötajad
- Spetsiaalsete programmide ja meetmete lõppemine

Huvihariduse ja noorsootöö arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid	Tulemused / indikaatorid
2.1.3.1. Vallas on kättesaadavad mitmekesised noorte huviharidusvõimalused	• Huviharidus toetab laste ja noorte mitmekülgset arengut ning valla traditsioonide järjepidevust

2.1.3.2. Laste ja noorte õppetöövälise tegevuse võimalused on laienenud, noored on ühiskondlikult aktiivsed ning nende omaalgatust toetatakse 2.1.3.3. Valla noorsootöö on kujunenud haridusvaldkonnas oluliseks prioriteediks	• Noorsootöö on tõhustatud, noored on aktiivsed, loodud on toimiv ja toetav koostöövõrgustik • Kogukondades on aktiivselt panustavad ning sotsiaalselt vastutustundlikud algatusvõimelised noored
--	--

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

- ✓ Noorsootöö ja huvihariduse valdkonna ühtne koordineerimine (vallaülene), noorsootöö ja huvihariduse valdkonna struktuuri korrastamine, sh huviharidusasutuste ja noortekeskuste võrgu tagamine (seniste säilitamine ja uute loomine nt Kõrveküla spordihoones, Raadil, Tammistu raamatukogu-külakeskuses), vajadusi rahuldavate ruumiprogrammide väljatöötamine ja funktsioonide mitmekesistamine.
- ✓ Töötajate, treenerite, huvijuhtide motiveerimine, väärikas tasustamine, erialaste koolituste toetamine.
- ✓ Huvihariduse, kultuuri-, spordi- ja tervise-edendamise taristu optimeerimine, sh säästva arengu põhimõtteid arvestades.
- ✓ Logistika ja transpordisüsteemi arendamine (trenni, ringidesse), spordikoolide ja ringide võrgu ühtlustamine.
- ✓ Huvihariduse eelarvestamise süsteemi korraldamine, sh toetuste süsteemi väljatöötamine ja elluviimine, kaasrahastuse leidmise toetamine, projektide ja välisrahastuse (sh Euroopa Liidu meetmed) kaasamine (arendusprojektide kaardistus, prioriteetide järjestus, avatud meetmete võimaluste otsimine ja kaasrahastus).
- ✓ Noortekeskustes ühtse logiraamatu süsteemi kasutusele võtmine.
- ✓ Koostöö riigiga huvihariduse toetamisel.
- ✓ Väikekeskuste ja ääremaade noorte kaasamine tegevustesse (sh transpordikorraldus).
- ✓ Paikkonnakeskse noorsootöö süsteemi loomine (noorsootööd tehakse seal kus on noored), tagades keskse lähenemise noortele (noorel on võimalik saada individuaalset lähenemist või igas koolis on huvijuht/noorsootöötaja kelle poole noor saab soovi korral pöörduda).
- ✓ Noorte aktiveerimine ning kaasamine, sh noorte osaluse toetamine (nt noorte volikogu), noorte omaalgatuse toetamine (nn noorte fond projektide elluviimiseks).
- ✓ Noorsootöötajate valdkonnaülene koostöö (nt sotsiaaltöötajatega, noorsoopolitseinikega, teiste asutustega jne).
- ✓ Vanuseline noorsootöö soodustamine (ealistest vajadustest lähtuv ja mitmekülgne).
- ✓ Koostöö ja riskasutuse soodustamine (ühisvõrgus koolid, huviringid, klubid, vanemad noorematele õpetamas ja juhendamas, teadmiste jagamine).
- ✓ Koostöö Tartu Ülikooli Teaduskooliga ja ettevõtjatega ettevõtluspraktika läbiviimiseks.

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ põhisuunale 1 „Haridussüsteemi kvaliteedi parandamine ning kohandamine demograafiliste muutustega“:

Noorte paremaks kohanemiseks tööeluga on üldhariduses vajalik lisaks faktiteadmistele järjest enam arendada loovust ja ettevõtlikkust ning kujundada kõiki võtmepädevusi.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiaga 2040: eesmärk 1.2. Tartumaal lastega peredele haridusteenuste, sh huvihariduse ühtlase kättesaadavuse tagamine.

2.2. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

2.2.1. Sotsiaalhoolekanne

Sotsiaalhoolekande olukorra lühianalüüs

Sageli julgustavad just sotsiaalhoolekande ja tervishoiu valdkonna otsused inimesi, nii eakaid kui noori, oma elupõlve vastavas piirkonnas paremini nautima. Tartu Vallavalitsuse sotsiaalhoolekande ülesanneteks on isiku või perekonna toimetulekuraskuste ennetamine, abi osutamine ja erivajadustega isikute sotsiaalsele turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine, hoolduse ja eestkoste korraldamine. Sotsiaalteenused vajavad arendamist, sest tihti on just need abivajajale olulisemad kui sotsiaaltoetused ning aitavad tõsta aktiivsust ühiskonnaelus osalemisel.

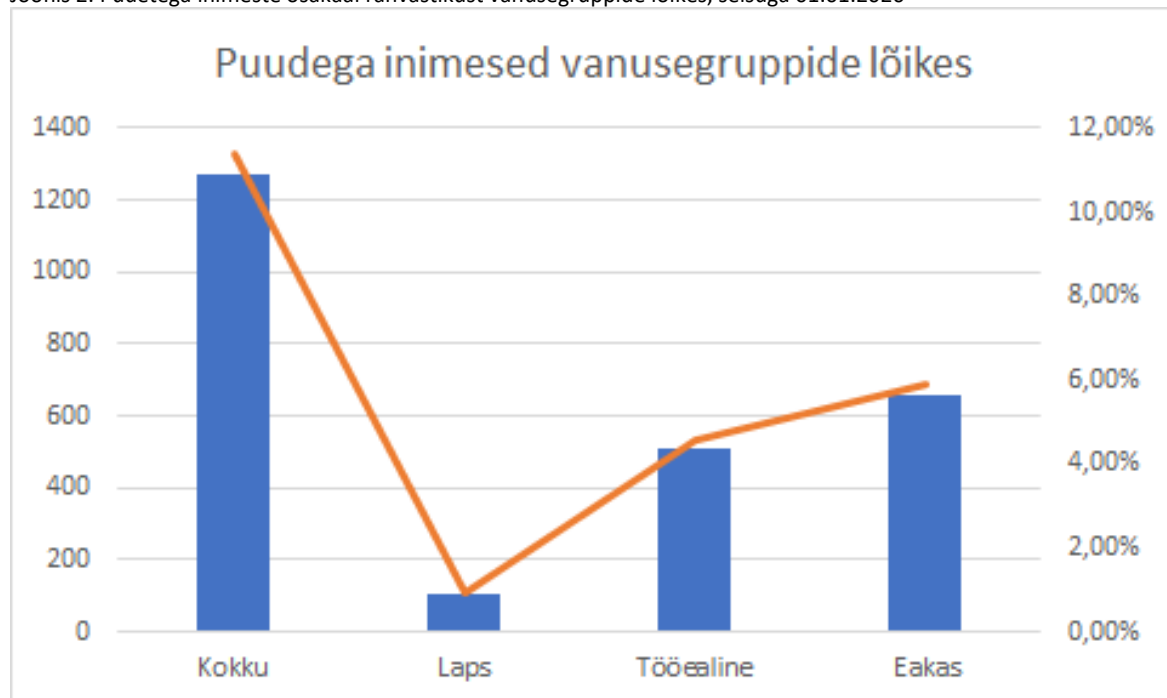
Vallavalitsuse koosseisus töötab sotsiaal-, haridus- ja kultuuriosakonna juhataja ning kolm sotsiaaltöõspetsialisti, kaks lastekaitespetsialisti, sotsiaaltöötaja Piirissaarel ja kolm sotsiaalhooldustöötajat. Tartu Vallavalitsuse teostatavad toimingud on:

- toimetulekutoetuse, hooldajatoetuse ja valla eelarvest makstavate toetuste määramine;
- puudega inimestele hoolduse vormistamine;
- eestkoste vormistamine;
- hoolde- ja erihooldekodudesse paigutamine;
- laste hoolekande korraldamine;
- koduteenuste korraldamine;
- sotsiaalnõustamine.

Rahvaarvust vanusegruppide lõikes on Tartu vallas lapsi 24%, tööelisi 60% ja pensionäre 16%. Võrreldes 2018 aastaga (vastavalt 23%, 62% ja 15%) ei ole muudatused olnud väga suured.

Puuetega inimesi on vallas 01.01.2020 seisuga kokku 1273 (2018 aastal oli see 1491 inimest), puuetega inimeste osakaal rahvastikust vanusegruppide lõikes on järgmine – lapsi 103 (2018 aastal 141), tööelisi 510 (2018 aastal 591), pensionäre 660 (2018 aastal 677).

Joonis 2. Puuetega inimeste osakaal rahvastikust vanusegruppide lõikes, seisuga 01.01.2020

Tartu valla sotsiaalhoolekandetasutused:

- Tammistu külas asub kolmetoaline avatud köögiga sotsiaaleluruum kolmele inimesele (valminud 2006. aastal) ja nelja-toaline avatud köögiga sotsiaaleluruum neljale inimesele (valminud 2007. aastal).
- Otslava külas asub kolmetoaline sotsiaalkorter ja Tabivere alevikus nelja-toaline korter. Maarja-Magdaleenas on kolmetoaline kõigi mugavustega korter, mis on mõeldud lastega peredele.
- Kevadel 2017 valmis Laeva sotsiaalmaja. Sotsiaalmaja üks eesmärk on eluaseme võimaldamine neile isikutele ja perekondadele, kes ei ole ise suutelised seda endale tagama. Majas on kokku üheksa korterit: kaks esimesel korrusel ja seitse teisel korrusel. Kaks suuremat korterit teisel korrusel on mõeldud peredele, ülejäänud on väikesed kööktoad. Kõigis korterites on loodud võimalus söögi valmistamiseks ja hügieenitoiminguteks. Maja paremast küljeuksest on võimalus siseneda ratastooliga liikujatel, seal asub ka invakorter ning teenuste pakkumise ruum. Lisaks on esimesel korrusel saal, kus on võimalik koosviibimisi korraldada, saun ja pesupesemise ruum. Sauna ja pesupesemise ruume saavad sotsiaalkorterite elanikud ja teised soovijad kasutada vastava hinnakirja alusel.

Erihoolekandeteenustest pakutakse puuetega inimestele kodudes toetatud elamise teenust, igapäevaelu toetamise teenust ja töötamise toetamise teenust nii kodus kui päevakeskuses. Neid teenuseid saavad kasutada isikud, kellel on antud teenuse osas Sotsiaalkindlustusameti poolt väljastatud suunamiskiri. Lisaks pakuvad puuetega inimesed tasu eest heakorrateenuseid (sh niitmisteenust, lehtede riisumise teenust, lume- ja libedusetõrjet, pesupesemise teenust).

Väljaspool valda tehakse koostööd Tartu linnas asuvate hoolekandeorganisatsioonidega, nagu Puuetega Inimeste Koda, Tartu Laste Turvakodu, Koidu Keskus ja Vaimse Tervise Hooldekeskus, SA Eesti Agrenska Fond, ning mitmete teiste kohalike omavalitsustega.

Eesti Agrenska Fondi osutatavad sotsiaalteenused on lapsehoiuteenus raske ja sügava puudega lastele (sealhulgas harvikaigustega lastele) Tammistu Perekeskuses (ööpäevaringselt koolivaheaegadel, nädalavahetustel ja muul lapsevanemale vajalikul ajal, vajaduspõhine päevahoid), lapsehoiuteenus raske või sügava puudega lapse kodus ning tugiisikuteenus puudega lastele kodus, lasteaias või koolis. Eelnimetatud teenuseid ostavad alates 2007. aastast riik ja kohalikud omavalitsused.

Allhankijana osales Eesti Agrenska Fond Sotsiaalkindlustusameti 01.01.2018 kuni 31.12.2020 toimunud projektis „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine“, mille toel kaasrahastati lapsehoiu- ja tugiisikuteenust 702,5 tundi aastas ning pakutakse rehabilitatsiooniteenuseid puuetega lastele ja intellektipuudega noortele täiskasvanutele (riiklik teenus), individuaalset perenõustamist, tööalast rehabilitatsiooni ja erihoolekandeteenuseid puudega noortele ja kaitstud tööd intellektipuudega noortele Tammistu mõisas.

Eesti Agrenska Fondil on Tammistu mõisas täna üks teenuskoht ööpäevaringse erihooldusteenuse osutamiseks liitpuudega täiskasvanule, seitse igapäevaelu toetamise kohta ja viis töötamise toetamise teenuskohta.

Sotsiaalhoolekande hetkeseisu võib Tartu vallas hinnata järgnevalt.

Tugevused:

- Aktiivne kogukond
- Sotsiaalne infrastruktuur olemas (koolid, raamatukogud, rahvamajad), hooldekodu ja psüühiliste erivajadustega inimestega tegelemine tagatud
- Töötute rehabilitatsioon toimib
- Sotsiaaltoetuste ja -korteri olemasolu
- Omavalitsuse hea koostöö sotsiaalvaldkonnas – perearst, kool, politsei, Sotsiaalkindlustusamet

- Tartu linna lähedus
- Atraktiivne looduskeskkond, head võimalused aktiivseks eluviisiks
- Vähekindlustatud perede lastele võimaldatakse osavõtt huvitegevusest, lastelaagritest ja nõustamisteenustest
- Meeskonna tugi ja jagatud vastutus suurendab töötajate kompetentsust ja ennetab läbipõlemist

Nõrkused:

- Vallale kuuluvate hoonete halb seisukord – sotsiaalkeskus, sotsiaalkorterid
- Puudub hooldekodu
- Vallasisene ja -väline transport nõrgal tasemel
- Puudub koolitervishoiu teenuse osutaja
- Elukvaliteedi ebaühtlane tase vallas
- Puudub toimiv koduteenuste ja hoolduse süsteem, ligipääsetavus puuetega inimestele on raskendatud

Võimalused:

- Aktiviseerimiskeskuse võimalused, avatud päevakeskuse teenuste kontroll ja parem rakendamine
- Koostöö võimalused (Töötukassa, Sotsiaalkindlustusamet, teised kohalikud omavalitsused jm)
- Teavitustöö sotsiaalvaldkonnas
- Valdkondade (ja valdkonnaüleste) spetsialistide abi kasutamine
- Üldise heakorra parandamine, suuremas vallas saavad ametnikud spetsialiseeruda kitsamale sotsiaaltöövaldkonnale, et tõsta pädevust ja professionaalsust
- Laste- ja perede komisjon tegeleb laste ja lastega peredega seotud küsimustega, suuremas teenuspiirkonnas on võimalik välja arendada sihtrühmapõhiseid teenuseid

Ohud:

- Vananev rahvastik ja noorte väljaränne
- Alkoholism ja narkootikumide levik
- Töötuse kasv
- Terviklahenduste puudumine sotsiaalvaldkonna ruumide osas
- Seadusandlusest tulenevad kohustused
- Riigi rahastamismudel on pidevas muutumises
- Sotsiaalteenuste halb kättesaadavus (alarahastamine), suurlinna lähedus (noorte väljavool)
- Kindlustunde puudumine (info puudus)
- Elanikkonna vähene osalusaktiivsus ja huvi
- Elanikkonna vananemine, noorem tööeline elanikkond koondub linnadesse ja töötavate inimeste osakaal väheneb, väheneb kogukondlikkus, ei ole võimalik tunda kohalikke elanikke, nende probleeme ja vajadusi

Sotsiaalhoolekande arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid	Tulemused / indikaatorid
2.2.1.1. Elanikele on tagatud teenuste paindlikkus, mitmekesisus ja kättesaadavus, on loodud inimese vajadustest tulenevad võimalused toimetulekuks ja aktiivseks eluks	• Toetuste saajad täidavad oma sotsiaalseid kohustusi: maksavad üüri, osalevad aktiivselt tööturul jne
2.2.1.2. Toimub laialdane ning mitmekesine ennetustöö riskirühmadega	• Toimetuleku toetuse saajate osakaal väheneb
2.2.1.3. Valla sotsiaalhoolekandesüsteem on teadmispõhine, koostöövalmis ning seda arendatakse süsteemselt, et see arvestaks iga	• Töötuse määr väheneb • Elanike iive suureneb

inimese individuaalsust, toetaks elanike iseseisvust, toimetulekut, tervist ja õnnelikku elu

Sotsiaalteenuste arendamisel on oluliseks kättesaadavus ja kvaliteedi parandamine, et kaasata valla elanikke rohkem ühiskonnaellu. Prioriteetsed arengusuunad sotsiaalteenuste osas on sotsiaalnõustamine, koduteenused ja hooldamine perekonnas, et vähendada perekonnas omaste hoolduskoormust. Elluviidavad tegevused hõlmavad iseseisvat toimetulekut toetavate sotsiaalteenuste ja vajadustele vastavate hooldusvõimaluste tagamist. Vanemaealiste ning puudega (sh psüühiliste erivajadustega) inimeste arvu suurenemisega suureneb elanikkonnas püsivalt nende inimeste hulk, kes oma vanusest ja/või terviseprobleemidest tulenevate piirangute ja ümbritseva keskkonna takistuste tõttu vajavad kas aeg-ajalt või pidevalt kõrvalabi. Vajadustele vastavate sotsiaalteenuste puudumine suurendab perekonnaliikmete ja lähedaste hoolduskoormust. Pikaajalise hoolduskohustuste tõttu on takistatud inimeste osalemine tööturul ja ühiskondlikus elus.

Sotsiaalteenuste arendamisel lähtutakse eesmärgist toetada inimeste töötamist, iseseisvat toimetulekut ning kodus ehk harjumuspärasel keskkonnas elamist nii kaua kui võimalik, tuginedes järgmistele põhimõtetele:

- sotsiaalhoolekandesüsteemi arendatakse teadmistepõhiselt, hinnates regulaarselt teenuste vajadust ning kvaliteeti;
- otsuste tegemisel kaalutakse, milline on iga otsuse mõju inimese tervisele ja toimetulekule;
- inimesel on vastutus enda ja oma perekonnaliikmete toimetuleku eest;
- kvaliteetsed sotsiaalteenused loovad võimalused probleemide ennetamiseks;
- inimesele osutatakse teenuseid ja makstakse toetusi vastavalt tegelikule vajadusele, mitte tema staatusele (nt puude raskusaste);
- kodus keskkonnas iseseisvat toimetulekut toetavate teenuste pakkumine aitab ennetada hooldekodude teenuste osutamise vajadust;
- kogukonnapõhiste teenuste arendamine ning paindlikud ja uuenduslikud lahendused aitavad ressursisäästlikult inimeste vajadusi arvestada;
- enam tähelepanu ennetustööle aitab vähendada probleemide tekkimist ja süvenemist ning võimaldab ennetada kulude kasvu tulevikus;
- koostöö eri asutustega (nt tervishoiu- ja haridusasutused) parandab teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti.

Vallas muudetakse ja arendatakse sotsiaalteenuseid vastavalt vajadustele ja rahalistele võimalustele. Valdkondadeülene koostöö (perearstid, pedagoogid, politsei) võimaldab teenused muuta kliendikeskseks, pakkudes teenuseid olemasolevate ressurssidega otstarbekamalt. Eesmärk on muuta teenused paindlikeks, kvaliteetsemaks ja inimestele kättesaadavamateks, lähtudes individuaalsusest ja isikukesksusest. Kvaliteetne sotsiaalteenus lähtub inimese peamistest eesmärkidest, tema unistustest ja soovidest. Vastavalt eesmärkidele saab määrata tegevused, mida ellu viia. Sel juhul langeb vastutus rohkem inimesele, kellel on suurem motivatsioon ise eesmäärke saavutada. Isikukesksus annab inimesele võimaluse ellu viia muutusi, et elada paremat elu.

Sageli ei ole valla elanikel võimalust valida talle sobivat teenust, sest ta peab minema selle teenuseosutaja juurde, kellel on vabu kohti. Teenuse kättesaadavust piirab ka ühistranspordi liikumise aeg ning puudulik teave teenuste sisust. Teenuste võimalustest ja sisust on võimalik elanikkonda teavitada infovoldikute kaudu. Ühistranspordi kasutamise võimaluse puudumisel on vaja leida kohalikke teenusepakkujaid ning motiveerida kohalikke ettevõtlikke inimesi teenust pakkuma.

Eesmärgistatud alategevused sotsiaalhoolekandesüsteemi teenuste arendamiseks ja mitmekesistamiseks on järgmised:

- lapse kasvatamist ja hooldamist kergendavate tugiteenuste arendamine;

- asendushooldusteenuse ja järelhoolduse arendamine;
- koostöö arendamine eri asutustega tööturuteenuste aktiivseks rakendamiseks töötutele;
- sõltlastele rehabilitatsiooniteenuste arendamine ja rakendamine koostöös riigiasutuste ja erasektoriga;
- sotsiaaltransporditeenuse arendamine;
- sotsiaaleluasemeteenuse arendamine;
- eakate ja puuetega isikute lähedaste hoolduskoormust vähendavate teenuste arendamine;
- ametiasutuste, puhke- ja spordirajatiste ligipääsetavaks muutmise puuetega inimestele;
- eakatele erihoolekandeteenuste pakkumine;
- ööpäevaringse hooldusteenuse taristu arendamine.

Lastega perede heaolu arendamisel on oluline pereprobleemide ennetamine, mis on pikemas perspektiivis odavam kui hiljem probleemidega tegelemine. Kõikide laste ja perede ennetustöö aitab vältida probleemide teket ja riskigruppidesse sattumist. Ennetustegevuseks on esmatasandi tervishoiu kättesaadavus, erinevad nõustamisteenused ja positiivsuse toetamine. Valla lastele ja peredele erinevate nõustamisteenuste pakkumiseks tehakse koostööd Tartu Laste Tugikeskusega ja Rajaleidja Keskustega.

Tartu valla ülesanne on igale lapsele tagada mitmekülgset arengut toetavad tegevused ja võimalused. Igal perel on vastavalt lapse vajadustele kättesaadavad sobivad sotsiaalteenused ja -toetused. Kõikidele lastele on loodud tingimused omandada alus- ja põhiharidus, soovijatele keskharidus. Samuti on laste ja perede heaolu toetav turvaline elukeskkond, liiklusohutus, mänguväljakute olemasolu ja võimalused peredega koos külastada kodupaiga huvikeskuseid (Jääaja Keskus, Elistvere loomapark, Vudila).

Igale raskustes perel on võimalus pakkuda perekülastusteenust. Perekülastusteenuse sihtrühmaks on pered, kellel on ebapiisavad vanemlikud oskused, sotsiaalsed või majanduslikud raskused. Teenuse eesmärgiks on õpetada peret toime tulema lapse eest hoolitsemisel, koolikohustuse tagamisel ja lapse arengu tagamisel.

Arendamist vajavad erinevad perede toetusprogrammid (vanemlusprogrammid). Koostöös teiste valdadega on võimalik positiivset vanemlust toetada vastavate programmidega. Tartu vallas toimus 2019 ja 2020 vanemlusprogramm "Imelised aastad" ning 2019 "Gordoni perekool". Vanemlusprogrammid ning perekool oli lapsevanemate jaoks tasuta.

Tartu vallal on riskigruppidesse sattunud laste ja perede nõustamiseks loodud laste ja perede komisjon. Laste ja perede komisjoni eesmärgiks on alaealistele õigeaegselt optimaalsete mõjutusvahendite kohaldamine ja tugivõrgustiku rakendamine ning samuti alaealistele tehtava kriminaalpreventiivse töö koordineerimine koostöös teiste institutsioonidega.

Eesti Agrenska Fond viib ellu projekti „Teenuskohtade loomine Tammistu Perekeskuse juurde“, millega luuakse vallas 2020. aastaks kokku 21 teenuskohta: 13 intervallhoolduse (ehk päeva- ja nädalahoiu) ja 8 igapäevaelu toetamise kohta, pakkumaks liitpuudega sügava intellektihäirega täiskasvanutele hooldusteenust peresarnases keskkonnas. 13-le kaasasündinud elukestva puudega ja täielikult hooldajast sõltuval täiskasvanul tekivad seetõttu intervallhoolduse võimalused. Neile pakutakse vajaduspõhist ja elukvaliteeti hoidvat hooldust ning mõtestatud sotsiaalset suhtlemiskeskonda.

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

- ✓ Teenuste regulatsiooni koostöös tagamine sotsiaalhoolekandeseadusega.

- ✓ Sotsiaalvaldkonna tegevuste, alavaldkonnapõhiste strateegiate, investeeringute jms finantseerimise täpsema skeemi (koos väljatoodud prioriteetidega) koostamine.
- ✓ Koostööpõhise süsteemi väljatöötamine (nt teostades küsitlusi valdkonna töö parendamiseks), info regulaarne liikumine (koduleht, vallaleht jms), töötajate ja ametnike motiveeriv väärtustamine, pädevuste tõstmine erialase koolituse, täiendõppe ja supervisiooniga, koostöö ülikoolidega (sh praktikantide juhendamine), vabatahtlike kaasamine
- ✓ Toetuste süsteemi edasiarendamine.
- ✓ Puuduvate või nõrgalt arenenud sotsiaalhooldeteenuste hangete korras vajaduspõhiselt sisseostmise tagamine.
- ✓ Efektiivse/optimaalse sotsiaaltranspordi teenuse tagamine (süsteemi loomine), sealhulgas teenuse osutamine vajaduspõhiselt (kättesaadavuse ja mahu suurendamine).
- ✓ Lastekaitse valdkonna arendamine (asendushooldus, perekonnas hooldamine, tugipered, tugiisikud, laste heaolu profiili loomine).
- ✓ Varajase märkamise süsteemi loomine (lapsed, riskipered, väärkohtlemine, perevägivald, vanemliku hoolitsuseta lapsed jne).
- ✓ Koostöö süvendamine (politsei, perearst, teised sotsiaalala töötajad, haridusasutused jms) ning ennetustöö eelpool nimetatud institutsioonidega.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiaga 2040: eesmärk 19.6. Omavalitsustes piisava arvu lastekaitse- ja tugispetsialistide tagamine ning abivajajatele lastega peredele teenuste kättesaadavuse kindlustamine.

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ põhisuunale 15 „Avaliku sektori sotsiaalkulutuste jätkusuutlikkuse parandamine tööelise elanikkonna vähenemise ja vanemaealiste osakaalu suurenemise tingimustes, kindlustades seejuures tulemuslik tervishoid ning hästi sihitud ja tulemuslik sotsiaalpoliitika (sh vajalikud tugiteenused)“: Sotsiaalteenuste deinstitutionaliseerimise põhimõtete rakendamisega (alustades erihoolekandest) on võetud suund arendada koduses keskkonnas iseseisvat toimetulekut toetavate teenuste pakkumist ning ennetada institutsionaalsete teenuste osutamise vajadust.

✓ Lapsehoiuteenuse toetamine raske ja sügava puudega lastele (transpordi korraldamine, tugiisikud, intervallhoiu tagamine).

✓ Sotsiaalkorterite või majutusüksuste remontimine ja uute eluruumide väljaehitamine (toetatud elamine, varjupaiga teenuse ostmine jms).

- ✓ Koostöö Töötukassaga (pikaajaliste töötute aktiveerimine, kaitstud ja toetatud töökohtade loomine, koostöö kolmanda sektoriga ja vabatahtlike rakendamine).
- ✓ Koduõenduse arendamine koostöös haigekassa, MTÜ-ga Koduhooldus jne.
- ✓ Koduhoolduse arendamine (teenuse kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamine terves vallas).
- ✓ Parimate huvide tagamine eestkostetavate osas (eestkostjate nõustamine, valla eestkostetavate huvide tagamine).
- ✓ Perele toetamine lahutusprotsessides, kohtueelne nõustamine ja laste parimate huvide tagamine.
- ✓ Toimetuleku toetamine, vajaduspõhine toetuste süsteem ning info jagamine perekonda toetavate meetmete kohta.
- ✓ Nõustamisteenuse (sh juriidilise abi) saamise võimalus madalama sissetulekuga isikutele.
- ✓ Puuetega laste toetamine hariduse omandamisel (sotsiaaltransport, tugiisik, isiklik abistaja).
- ✓ Kogukondlik koostöö ennetustöös (koolikiusamine, vägivald, käitumisprobleemide varajane märkamine ja ennetamine).
- ✓ Liikumispuudega isikutele ligipääsude loomine avalikes asutustes (koolid, lasteaiad raamatukogud jne).

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ põhisuunale 4 „Aktiivse tööturupoliitika mõju suurendamine ning rahastamise jätkusuutlikkus“: Järjest vananeva tööjõu tõttu on tulevikus senisest enam vaja pakkuda meetmeid vanemaealiste inimeste tööturule tagasi aitamiseks ja tööturul püsimise toetamiseks.

- ✓ OÜ Südamekodu Raadile planeeritud 120 kohalise eakatekodu arendusele kaasaaitamine.

2.2.2. Tervishoid

Tervishoiu olukorra lühianalüüs

Eestis sõltub tervishoiupoliitika eelkõige riiklikust tervishoiupoliitikast. Tartu vald saab korraldada inimestele (ka ravikindlustusega hõlmamata inimestele) arstiabi ning elanikkonna haiguste ennetamisele ja terviseedendamisele suunatud tegevust, sealhulgas tagada tervislikud tingimused ning nende vastavus tervisekaitse nõuetele haridusasutuses ning muudes avalikes hoonetes.

Vallas osutatakse perearstiabi ja hambaravi. Eriarstide kättesaadavuse peamiseks probleemiks on regulaartranspordi vähesus ja pikad järjekorrad Tartu eriarstide juures.

Tabel: Terviseedendamist toetavad sportimisvõimalused ja arstiabi Tartu vallas.

Sportimisvõimalust pakkuv taristu	Arstiabi
Tartu Valla Spordikool	
Lähte alevik	Perearstikeskused
Laeva spordihoone	Tabivere perearstikeskus
Laeva küla	Tabivere alevik
Lähte staadion	Maarja-Magdaleena perearstikeskus
Lähte alevik	Maarja-Magdaleena küla
Lähte spordihall	Laeva perearstikeskus
Lähte alevik	Laeva küla
Lähte suusa- ja maadlusmaja	Lähte perearstikeskus
Lähte alevik	Lähte alevik
Lähte terviserajad	
Lähtel ja Palalinnas	
Vedu suusarajad	Hambaravikabinetid
Vedu ümbruses	
Kõrveküla staadion	OÜ Lähte Hambaravi
Kõrveküla alevik	Lähte alevik
Kõrveküla Põhikooli spordisaal	FIE Hambaravi Lii Uibonurm
Kõrveküla alevik	Laeva küla
Kõrveküla spordihall	Meeli Tamm, OÜ Purihammas
Kõrveküla alevik	Tabivere Vabaaja Keskuses
Kukulinna tenniseväljak	
Kukulinna küla	Apteegid
Tabivere staadion	OÜ Tabivere apteek
Tabivere alevikus	Tabivere alevik, Tuuliku 8
Maarja-Magdaleena staadion	BENU Apteek Lähte haruapteek
Maarja-Magdaleena küla	Lähte alevik, Poe 4
Saadjärve purjespordikeskus	BENU Apteek Raadimõisa Coop
Äksi alevik	Tila küla, Kaupmehe 2
Tartu Kalevi Jahtklubi	Euroapteek OÜ Vahi Maxima haruapteek
Äksi alevik	Vahi alevik, Piparmündi 1
Äksi motospordiklubi rada	
Äksi alevik	
Viidikese jahilasketiir	
Viidike küla	
Discgolfi rada Tabivere pargis	
Tabivere alevik	
Tabivere mini-Arena	
Tabivere alevik	
Äksi kiigepark ja tenniseväljak	
Äksi alevik	

Tabivere Rattaaia BMX rada

Tormi küla

Pärna talu hobusetallid

Lammiku küla

Tooma Tallid

Saadjärve küla

Kobratu tallid

Kobratu küla

Kolm skateparki Kõrvekülas, Tabiveres ja Äksis

Kaheksa lauatenniselauda valla erinevates osades

Eesti Agrenska Fondi poolt tervishoiuteenuste osutamisel toimub vallas eeskätt Eesti harvikaiguste tegevuskava raames harvikaigusega lapse ja tema pere nõustamine. Vastavalt Eesti rahvatervise arengukavale oli Eesti Agrenska Fond initsiaator ja osales Sotsiaalministeeriumi koordineerimisel harvikaiguste tegevuskava koostamises (tegevuskava valmis 2014. aastal).

Tervishoiu arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid	Tulemused / indikaatorid
2.2.2.1. Elanikele on tagatud tervishoiuteenuste paindlikkus, mitmekesisus ja kättesaadavus, on loodud inimese vajadustest tulenevad võimalused aktiivseks eluks	Rajatud ja korrastatud on vaba aja veetmise võimaluste mitmekesistamiseks tervise- ja puhkealade, tegevusringide, seltsitubade, mänguväljakute, vabaõhulavade ja rannaalade taristu
2.2.2.2. Tagatud on mitmekesiste sportimisvõimaluste taristu olemasolu, sh on toetatud tervisespordikeskuste ning spordi- ja mänguväljakute rajamist tervislike eluviiside harrastamiseks	

Rahvatervise edendamisel saab vald korraldada elanikkonna haiguste ennetamisele ja terviseedendamisele suunatud tegevust. Tartu vald peab oluliseks toetada tervisesporti, ajakohastada olemasolevaid spordiväljakuid, mänguplatse, terviseharrastuse taristut ning rajada uusi. Siinkohal on oluline koostöö kogukondadega ning piirkonnas toimetavate aktiivsete organisatsioonide ja inimestega. Tartu vald soovib ja toetab igakülgset, et spordi infrastruktuur oleks kaasaegne ja mitmekesine ning vastab kõigi sihtrühmade (kohalikud elanikud ja noored, turistid, harrastussportlased, tippsportlased) vajadustele, võimaldades igal tasemel spordialade harrastamist ja seda aastaringselt. Vald püüdleb selle poole, et tekiks toimiv koostöökoogu vallatervise- ja spordielu korraldamiseks, et spordiinfrastruktuur oleks efektiivses kasutuses (seire, reklaam, ajakavad, hinnapoliitika väljatöötamine), et laiendada oma elanikele suunatud regulaarsete spordivõistluste läbiviimist ning korraldamist muuhulgas näiteks koostöös naabervaldadega.

Territoriaalselt ja objektiliselt on valla spordi- ja vabaaja veetmise võimaluste väljaarendamise prioriteetideks Lähte-Palalinna tervisespordi keskuse (hõlmab Lähte spordihoonet, Palalinna spordiparki), Saadjärve vabaaja veetmise keskuse (hõlmab Jääaja Keskust ja Saadjärve piirkonna puhkealasid ja -objekte), Kõrveküla spordikeskuse ja Raadi puhkeala(de) väljaarendamine. Prioriteetideks on ka valla kõigis paikkondades sportimisvõimaluste ja aktiivse vaba aja veetmise võimaluste kättesaadavaks tegemine (sh külade spordiplatsid) ning spordialase organiseerimistöö (sh koolispordi) arendamine ja spordialase tegevuse (sh koolispordi) jätkusuutlikkuse ja sihikindla arengu tagamine.

Eesti Agrenska Fond pakub üleriigilist perekeskset toetussüsteemi ning toimib vastava tugiteenuste infokeskusena, mis aitab tagada kaasasündinud harvikaigustega lastele ja nende peredele parima võimaliku toimetuleku, võimalikult inimväärse elu ja teeb kohanemise uue olukorraga (haigusega) perele võimalikult kergeks. Toimimine harvikaiguste kompetentsikeskusena on üksmeelselt heaks kiidetud riikliku arengukava koostajate poolt. Võimalikult hea igapäevaelu saavutamiseks vajavad harvikaiguste patsiendid teenuseid, mis arvestavad nende erinevate vajadustega, sh meditsiiniliste ja sotsiaalteenuste vajadustega. Siin teeb Eesti Agrenska tihedat koostööd Tartu Ülikooli Kliinikumiga. Eesti Agrenska Fond kuulub täisliikmena 2018. aastal loodud üle-euroopalisse teenusepakkujate organisatsiooni RareResourceNet, mis keskendub terviklike tervishoiu- ja sotsiaalteenuste pakkumise arendamisele harvikaigustega patsientidele ja nende peredele.

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

- ✓ Kõikide seniste perearstikeskuste toimimise tagamine ja perearstikeskuste seisukorra parandamine.
- ✓ Eriarstiabi tagamine senisel tasemel.
- ✓ Apteegiteenuse olemasolu tagamine senisel tasemel.
- ✓ Sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamine ja parem integreerimine.
- ✓ Rahvatervise arendamisel on väga tihe sidusus ja koostöö valla kultuuri-, spordi- ja terviseedenduse taristu ja teenuste plokiga.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiaga 2040:
eesmärk 18.2. Terviskäitumise toetava
keskkonna loomine.

- ✓ Terviseradade, matkaradade, puhkealade, spordirajatiste, lasteasutuste ja huvikoolide juures oleva taristu, veekogude randade ja

sealsete meelelahutuslike atraksioonide ning noorte aktiveerimiseks mõeldud paikade järjepidev korrastamine ning uute loomine.

- ✓ Kergliiklusteede võrgustruktuuri kaardistamine, planeerimine, edasiarendamine ning ühendamine Tartu linna võrgustikuga ja teiste piirnevate omavalitsustega.
- ✓ Lähte tervisespordikeskuse (sh spordihoone, staadion, terviserajad, talispordivõimalused, järve arendus jne) edasiarendamine.
- ✓ Kõrveküla spordihoone renoveerimine.
- ✓ Rahva terviseprofili koostamine ja elluviimine, terviseteadlikkuse tõstmine.

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ põhisuunale 5 „Tervena elatud eluaastate suurendamine läbi tervisekäitumise parandamise ja õnnetusjuhtumite edasise vähendamise ning läbi tervishoiutaristu arendamise“:

Vajalik on jätkata tervishoiutaristu arendamist, mis arvestaks vananeva ja väheneva elanikkonna vajaduste ja võimalustega. Selle eesmärgi saavutamiseks on oluline tagada esmatasandi tervishoiu tugevdamine ning välja

arendada patsiendikeskne paikkondlik tervishoiu- ja sotsiaalteenuste integreeritud teenusmudel, mis tagab elanike vajadusi arvestava teenuste kättesaadavuse.

2.3. Majandus, elukeskkond ning ettevõtlus ja turism

2.3.1. Majandus- ja toimekeskkond ning elukondlik taristu

Majandus- ja elukeskkondliku olukorra lühianalüüs

Elukondlik taristu

Valla teed

Tartu valda läbib neli olulist transpordikoridori – loode-põhja suunal Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa põhimaantee nr 2, kirdesuunal Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee nr 3, põhjasuunal Tartu-Jõgeva-Aravete maantee nr 39 ning Tartu-Tallinn raudtee.

Tartu vallas on teid ligi 705 km ulatuses. Sellest kohalikke teid 425 km, millest omakorda tänavaid ja kergliiklusteid on ligi 60 km (Statistikaamet). Just Euroopa Liidu fondide toel on enim suurenenud kergliiklusteede kogupikkus. Kergliiklusteed kulgevad Tartu linna piirist Jõgeva maantee ääres kuni Lähteni, sama maantee ääres Voldi külast kuni Tabivereni ning sealt jätkuvana Tormi küalani. Lähte ja Äksi alevike vaheline kergliiklustee tagab katkematu ühenduse Tartu ja Saadjärve vahel. Kergliiklusteedega on ühendatud ka Kõrveküla alevik ja Tartu linn. Kergliiklusteid kasutavad tervisespordi eesmärgil väga aktiivselt ka Tartu linna elanikud. Kergteid on arendatud ka Tabiveres, Äksis, Kõrvekülas ja Maarja-Magdaleenas. Viimastel aastatel on oluliselt kasvanud tänavate osakaal seoses uuselamupiirkondade arendamisega. Valla teede hooldamisega, sh talvise lumetõrjega, haljastuse ja heakorraga seotud tegevuste koordineerimisega tegeleb Tartu vallavalitsus ning tööde teostamisega peamiselt OÜ Tartu Valla Kommunaal.

Ühistransport

Valda läbivad Tartu-Tallinn, Tartu-Jõgeva ja Tartu-Jõhvi suunalised kaugbussiliinid ning maakonnasisesed bussiliinid. Valla õpilaste igapäevane vedu on korraldatud peamiselt regulaarbussiliinidega, aga töötab ka mitu koolibussiringi.

Piirissaarega tagab ühenduse laevaliiklus Laaksaare sadamast. Regulaarliiniga teenindatakse reisijaid jäävabal perioodil. Järve jäätumisest kevadeni toimub transport Piirissaarele hõljuki või mootorsaaniga. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toel soetati Tartumaa Ühistranspordi Keskusele 2018. aastal uus hõljuk.

Maakonna ühistranspordi korraldamine on MTÜ Tartumaa Ühistranspordikeskuse haldusallas, mille eesmärk on korraldada nii ühistranspordi, sh õpilaste vedu kui ka laevatransporti, sh regulaarliine ja ka transporti hõljukiga Piirissaarele.

Reisirongiliikluse probleemiks on Tabivere ja Kärkna peatuste väljajäämine kiiremate rongide graafikust.

Ühisveevärk ja -kanalisatsioon

Tartu valla suuremates asulates toimib ühisveevärk, mida haldavad peamiselt AS Tartu Veevärk (Kõrveküla ja Vahi alevikus, Tila ja Lombi külas) ja AS Emajõe Veevärk (Tabivere alevik, Äksi alevik (koos Kukulinna osaga), Lähte alevik, Vasula alevik, Maarja-Magdaleena küla, Laeva küla, Vedu küla, Erala küla, Tammistu küla, Vesneri küla, Sojamaa küla, Salu küla, Saadjärve küla). Ühisveevärgi arendamine toimub volikogu poolt kinnitatud ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava alusel. Vahi alevikus Metsvitsa, Kaasiku, Laanelille ja Karukella tänavatel on vee-ettevõtjaks määratud Kaasiku Vesi OÜ.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse väikesaarte programmi raames on toetatud veetrasside, aastaringselt kasutatavate tuletõrje veevõtukohtade ja tankla rajamist Piirissaarele.

Suurem osa valla puurkaevudest on üsna vanad, kuid tänu viimasel kümnendil hoogustunud ehitustegevusele leidub ka võrdlemisi uusi kaeve. Näiteks 2011. aastal rajati Siniküla kortermajade tarbeks SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse projekti toel puurkaev, mis tagab puhta joogivee 50 leibkonnale. Suur osa elanikkonnast kasutab madalaid individuaalseid salvkaevusid, mille veevarustus toimub pinnaseveest. Salvkaevude veeandvus ja kvaliteet sõltub lokaalsetest iseärasustest.

Viimastel aastatel on kinnisvaraarendajate poolt välja ehitatud uued vee- ja kanalisatsioonitorustikud Tartu linnaga külgnevates uuselamupiirkondades (Kõrveküla ja Vahi alevik ning Tila küla), Tartu valla poolt KIK toetusega Kõrvekülas ning AS Emajõe Veevärk teeninduspiirkonnas Ühtekuuluvusfondi toetusega Emajõe-Võhandu valgala veemajandusprojekti raames Lähtel, Kärknas, Eralas, Äksis ja Tabiveres. Alates 2010. aasta suvest juhitakse Lähte ja Kärkna asulate reovesi Eralasse rajatud uude reoveepuhastisse. AS Emajõe Veevärk on planeerinud uuendada torustikud Tammistus, Sojamaal, Sootagal, Saadjärvel ja Salu külas. KIK toetusega on rajatud uued torustikud Vasulas ja Vedul. Suur osa hajaasustuse üksikmajapidamistest on tsentraalse kanalisatsioonita ning reovesi kogutakse kogumiskaevude abil või suunatakse kohapeal keskkonda.

Jäätmekäitlus

Tartu vallas toimub korraldatud jäätmevedu kolmes veopiirkonnas: endise Tartu valla territooriumil on vedajaks AS Ragn-Sells, kus korraldatud jäätmeveoga on hõlmatud segaolmejäätmed, paberi ja kartongijäätmed ning biolagunevad jäätmed ning veoperioodiks on 01.07.2017–30.06.2022. Vanapaberit kogutakse alates 10 korteriga majadest, biojäätmeid kogutakse (lepingute sõlmimise korral) alates 12 korteriga majadest ja toilitustamisega tegelevatest ühiskondlikest hoonetest.

Endise Tabivere valla territooriumil on vedajaks samuti AS Ragn-Sells ja korraldatud jäätmeveoga on hõlmatud segaolmejäätmed, veoperioodiks on 01.10.2016–30.09.2021.

Endise Laeva valla territooriumil on vedajaks samuti AS Ragn-Sells ja korraldatud jäätmeveoga on hõlmatud segaolmejäätmed, veoperioodiks on 20.10.2018-30.06.2022.

Piirissaarel on alates 2011. aastast avatud jäätmejaam, kuhu vald kogub elanikelt olmejäätmed ning transpordib need prügilasse.

Ohtlike liigiti kogutud jäätmeid saavad Tartu valla elanikud viia Tartu linna jäätmejaama. Ohtlike jäätmete piirkogusest suuremate koguste puhul tuleb jäätmete üleandjal eelnevalt ühendust võtta Tartu linnavalitsuse linnamajandusosakonna keskkonnateenistusega.

Jäätmemajanduse arendamine toimub Tartu valla jäätmekava 2018-2023 alusel. Võimalike jäätmejaamade või jäätmekäitluspunktide asukohta tuleb kaaluda üldplaneeringu koostamise käigus.

Side ja kommunikatsioon

Telefoniside ja telekommunikatsioonivõimaluste kättesaadavusega valla territooriumil olulisi probleeme ei ole, telekommunikatsioonivõimalused on kättesaadavad kõigi teenusepakkujate osas. Kõigil valla allasutustel on olemas interneti püsiühendused. Suurem osa vallast on kaetud ELASA baasvõrguga. Asulate kaupa ehitatakse järjest välja ka jaotusvõrku. Avatud internetipunktid on loodud kohalike raamatukogude baasil. Keerulisem on internetiühendusega Piirissaarel, seda nii tehniliste kui looduslike tingimuste tõttu. 2019. aastal rajati saarele kolm täiendavat wifi tugijaama – sadamasse Tooni külas, poe juurde Piiri külas ja vanausuliste muuseumisse Saare külas.

Elukeskkond

Elamumajandus ja planeeringud

Elukeskkonna mõttes on Tartu vald jagunenud väga eripärasteks piirkondadeks (vt lähemalt lisa 1 valla üldiseloomustus). Valla Tartu linnapoolses osas (Vahi alevik, Tila, Kõrveküla piirkond) on üha intensiivistumas elamuarendus. Nende elamualade peamiseks ohuks on planeerimistegevuse intensiivsus. Eelkõige on vajalik luua elamualadega seotud sotsiaalteenused ja puhkealad või arvestada planeeringutes perspektiivsete vajadustega.

Tartu vald oma soodsa geograafilise asendiga toetab ja soodustab elamute rajamist. Olemasolev infrastruktuur ja sotsiaalsfäär on elamuehituseks igati sobiv ja soosiv. Valla oluline osa elamuehituse arendamisel on võimalikult väheste takistuste loomine, potentsiaalsete elanike (majandus)tegevuse soosimine.

Turvalisus ja pääste

Tabivere alevikus tegutseb ööpäevase valvega Tabivere päästekomando, Laeva vallas on vabatahtlik päästekomando, Piirissaarel valmis 2018. aasta suvel uus päästehoone, milles toimetab vabatahtlik komando.

Üldiselt on Tartu vald turvaline, raskeid isikuvastaseid kuritegusid esineb harva. Eelkõige on probleemiks alkoholism ja sellest tulenevad väärteod. Nii lõhkumiste kui vägivaldajuhtumite puhul toimib koostöö politsei ja kohaliku omavalitsuse vahel. Teatavaks ohu allikaks on valla territooriumit läbiv raudtee ja sellega seotud kütusevedu.

Olulist tähelepanu tuleb pöörata ka valla territooriumil asuvate muinsuskaitseobjektide säilitamisele ja heakorrastamisele. Probleemiks on lagunevad ehitised, mille omanikud ei hoolitse oma vara eest.

Elukondliku taristu hetkeseisu võib Tartu vallas hinnata järgnevalt.

Tugevused:

- Piisav ja üsna heal tasemel teedevõrk
- Kindlad teenusepakujud vee- ja kanalisatsioonivõrkude arendamisel
- Vallas on kättesaadavad kaasaegsed ja kvaliteetsed infokommunikatsioonivõimalused (andmeside, telefon, mobiilside)
- Mitmekesine looduskeskkond
- Mitmekesine majandus (tegutsevad erineva valdkonna ettevõtted, ei ole monofunktsionaalne)

Nõrkused:

- Planeerimine killustatud ehk siis valla erinevates piirkondades on erinev nn planeerimistahe, mistõttu ei ole hoomatav valla terviklik areng
- Tehniline taristu (vesi, kanal, küte jms) ei jõua järele tarbimisharjumustele ja tegelikele vajadustele ei kvaliteedi ega kvantiteedi poolest. Paljud vanemad kompaktsed hoonestusega alad varustamata vee- ja kanalisatsioonisüsteemidega
- Puudulikult väljaarendatud vanemate arenduspiirkondade taristud
- Suur osa maastikuliselt atraktiivsest elukeskkonnast on looduskaitsete piirangutega (Alam-Pedja maastikukaitseala, Vooremaa maastikukaitseala, Peipsiveere looduskaitseala), mis osaliselt takistab erinevaid arendusi
- Mitme ajalooliselt väljakujunenud ja elanike identiteediga seotud keskuse olemasolu ja selge keskasula puudumine

Võimalused:

- Tartu linna lähedus – Eesti mastaabis suure tõmbekeskuse lähedus tagab töökohti, sotsiaalse infrastruktuuriga seotud võimalusi, kultuuri- ja meelelahutusvõimalusi, samuti mugavate tehnilise infrastruktuurilahenduste olemasolu, mistõttu linnalähedane maa on atraktiivseks elukohaks.
- Linnalähedusest tuleneva tööjõu suhteliselt suur saadavus muudab Tartu valla atraktiivseks ettevõtetele
- Transpordikoridoride lähedus – elukeskkonna ja majanduskeskkonna evolutsiooniline areng kulgeb mööda transpordikoridore – võimalus „kasvatada“ linna Tartu valla suunas. Tartu vald on Tallinnale, enamikele sadamate ja muudele tööstuspiirkondadele lähemal kui Tartu linn.
- Ülikoolide ja teadusettevõtete lähedus – võimalik piirkonna elushoidmiseks ära kasutada teadmisi ja oskusi, et luua mahuka sisendi ja väljundita tootmisi

Ohud:

- Tartu linna lähedus – erinevate arendustegevuste piiramine linnale laieneva mõju pärast
- Kallis ja atraktiivne asukoht tingib arendussurve ning lahendused jäävad poolikuks või ebapiisavaks
- Logistiliste lahenduste muutus – Rail Baltica, sadamate ja Tallinna lennuvälja kujunemine kiiret kaubavahetust võimaldavateks keskusteks
- Tootmine Tartu piirkonnas on vähese konkurentsiga

Majandus-, elu- ja toimekeskkonna ning taristu arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid	Tulemused / indikaatorid
2.3.1.1. Vallas on kaasaegne, kvaliteetne ja keskkonnasäästlik ning asustuste ja ettevõtluse arengu vajadustele vastav elukondlik taristu	• Rahulolu valla elukondliku taristu seisukorraga • Valla üldplaneering olemas • Teehoiukava olemas
2.3.1.2. Uuselamuehituse alad on planeeritud ja tagatud on tehnilise infrastruktuuri kättesaadavus. Uuselamualad vastavad kvaliteetse elukeskkonna nõuetele	• Kergliiklusteede km • Tänavate valgustuse osakaal • Jäätmejaamade ja/või jäätmekäitluspunktide arv
2.3.1.3. Valla elanikel ning külalistel on turvaline elada ja olla	

Valla oluline roll on läbi planeerimisprotsesside tagada olemasolevatele ja tulevastele elanikele kvaliteetne elukeskkond. Elukeskkonna parendamiseks tuleb enam tähelepanu pöörata elutingimuste parandamisele ja heakorrale. Vald toetab igati kõiki algatusi, mis on suunatud valla taristu, keskkonna ja välisilme parandamisele.

Teede ja tänavate edasise arengu prioriteediks on valla elanikkonna ja ettevõtluse vajadustele ning asustuse edasise arendamise vajadustele vastava kvaliteetse teedevõrgu väljaarendamine, et tagada head ühendused Tartu linnaga ja valla erinevate osade vahel – nn halduspiirideta teedetaristu. Samuti on oluline teede aastaringse sõidetavuse tagamine ja tihealade tänavavalgustuse väljaarendamine. Tartu vallale on Tartu linna suunalise läbilaskevõime suurendamiseks ülioluline, kui riik (Maanteeamet) seaks prioriteetides ettepoole Tartu linna ringtee väljaarendamisel Vorbuse silla (nn Tiksoja liiklussõlm) ja Idaringtee ehitamise.

Ühistranspordi valdkonna arengu prioriteetideks on ühistranspordivõimaluste säilitamine ja kättesaadavus, laiendamine valla äärealadel ning ladusa ühistranspordiühenduse tagamine lähemate olulisemate keskustega.

Veevarustuse ja kanalisatsiooni valdkonna arengu prioriteediks on tehnilise infrastruktuuri võimaluste kättesaadavuse tagamine vallas. Valla edasise arendustegevuse prioriteetideks tihealadel on moodustada reoveekogumisalad ning arendada seal välja keskkonnanõuetele vastavad vee- ja kanalisatsioonisüsteemid. Linnalähedased piirkonnad ühendatakse Tartu linna ühisveevärgiga. Hajaasustuse joogiveeprobleemide lahendamiseks võimaldatakse soovijatel osaleda hajaasustuse veeprogrammis, mida toetavad riik ja kohalik omavalitsus.

Õnnetuste ennetamiseks ja nendega kaasnevate tagajärgede likvideerimise valmiduse suurendamiseks tõhustatakse koostööd Päästeametiga. Toetatakse ka vabatahtlikke päästekomandosid nende tegevuse jätkusuutlikkuse tagamiseks ning kaasatakse vallakodanikke ja ettevõtjaid turvalisuse ja avaliku korra tagamisele Tartu vallas.

Valla üldine areng määratakse lisaks arengukavale ka üldplaneeringus. Üldplaneering on aluseks üldplaneeringut täpsustavate teemaplaneeringute ja detailplaneeringute koostamisele ning seadusest tulenevatel juhtudel ka projekteerimistingimuste määramisele. Planeerimisel ja projekteerimisel tuleb arvestada tasakaalustatud majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna suundumuste ja vajadustega.

Kuni uue üldplaneeringu kehtestamiseni kehtivad endiste Tartu, Tabivere, Laeva ja Piirissaare valdade üldplaneeringud nendel territooriumidel, kus need enne ühinemist või liitumist kehtestati. Uus üldplaneering tuleb kehtestada moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast arvates kolme aasta jooksul.

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

- ✓ Süsteemse ja tõhusa üldplaneeringu ja detailplaneeringute koostamine ja elluviimine, sh piirkondade eripära arvestava arengu kavandamine ja planeerimine (elamualad, tööstusalad, turismipiirkonnad – näiteks Raadi, Kõrvküla, Tabivere, Piirissaare jne), arengute suunamine, multifunktsionaalsuse tagamine.
- ✓ Tootmis-, tööstus- ja põllumajandusettevõtetele teede, vee- ja kanalisatsiooni, side jms tugitaristu arendamise toetamine.
- ✓ Valla teedevõrgu arendamine, teede ja tänavate seisukorra parandamine ning ohutumaks muutmine, sh teede tolmuva katte alla viimine, tänavavalgustuse rekonstrueerimine, vallaelanike paremaks teenindamiseks teede omandisuhete täpsem reguleerimine.
- ✓ Kergliiklusteede kaardistamine, planeerimine, edasiarendamine ning ühendamine valla eri piirkondade, Tartu linna võrgustiku ja teiste piirnevate omavalitsustega.
- ✓ Teehoiukava koostamine (sh koostöös riigiga, maanteed, vallas asuvad riigiteed), jooksev vajaduspõhine täiendamine ja elluviimine.
- ✓ Tartu linna idapoolse ringtee (Tartu-Räpina maanteest Jõhvi-Tartu-Valga maanteeni) ja põhjapoolse ringtee (Tallinn-Tartu-Luhamaa maantee ja Jõhvi-Tartu-Valga maantee ühendus) väljaehitamisele kaasaaitamine.
- ✓ Muuseumi tee ja Vahi tänava arendamine koostöös Tartu linnaga.
- ✓ Ermi tänava planeerimine ja välja arendamine piirkonna keske tänavana, säilitades miljööväärtuse.

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020” põhisuunale 11 “Transpordi, IKT ja teiste riigi poolt pakutavate ettevõtlust toetava elukeskkonna, taristu ja institutsioonide viimine rahvusvahelisele tasemele”:

Ruumi puudutavate otsuste puhul tuleb seetõttu läbivalt kaaluda valdkonnaüleseid ja ruumilisi mõjusid, otsuste kaalumisel tuleb võtta arvesse nende mõju ehitatud keskkonna ruumilisele arengule. Elukeskkonna kujundamisel põimuvad omavahel ruumiline planeerimine, arhitektuur ja ehitus. Konkurentsivõimelise elukeskkonna kavandamisel ja edasiarendamisel on oluline pöörata tähelepanu loodava ruumi – ehitatud keskkonna, sh avaliku ruumi – elukvaliteeti edendavale mitmekesisusele: võimalusterohkusele ja kvaliteedile.

- ✓ Keskuse tee väljaehitamine.
- ✓ Lähte suusatunneli rajamine koostöös Maanteeametiga.
- ✓ Vee- ja kanalisatsiooni võrgustiku jätkuv edasiarendamine, vähemalt valla esmatasandi keskustes; uutes elurajoonides ja ettevõtlusaladel nõuetele vastava joogivee kättesaadavuse ja reovee puhastuse tagamine (nt Maarja-Magdaleena, Tammistu, Tabivere, Raadi, Vahi-Erala kanalisatsioonisüsteem, Piirissaare reoveesüsteemi lahendamine).
- ✓ Energiasäästliku arengu, rohepöörde ja liginullenergia hoonete ehitamise toetamine.
- ✓ Kaasaegse, normidekohase ja toimiva jäätmekäitlussüsteemi väljaarendamine kogu valla ulatuses.
- ✓ Lairiba interneti kättesaadavuse tagamine igas valla piirkonnas (nn viimane miil), väljaehitamise igakülgne toetamine, sh koostöö riigiga.
- ✓ Transpordikoridoride parem ärakasutamine, vallasisesel ühistranspordi parem korraldamine.
- ✓ Ettevõtluse toetamine taristu loomisel ja paremal kasutamisel.
- ✓ Planeeringu põhimõtete väljatöötamine ning uue üldplaneeringu koostamine ja elluviimise toetamine.
- ✓ Avaliku funktsiooniga elukeskkonda mitmekesistavate teenuste ja taristu loomine ja edasiarendamine (puhkealad, parklad, mängualad, lemmikloomadele mõeldud platsid, rekreatsioonialad, looduslikult mitmekesiste puhke- ja rohealade säilitamine ja loomine, tervisesporditaristu, veekogudele juurdepääsu ja baastaristu tagamine).
- ✓ Raadi piirkonna planeering ja elluviimine, kõikide oluliste funktsioonide mitmekesistamine ja tagamine piirkonnas (lasteaed, kool, klubid, sporditaristu, huviringid), sh äriettevõtluse kaasatus (poed, teenindusettevõtted jne).

Vastavus Tartumaa arengustrateegiaga 2040: eesmärk 13.2. Ühistranspordi kohandamine liikumisvajadusega ning muutuvates haldus- ja toimepiirkondades.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiaga 2040: eesmärk 3.1.1. Tartumaa asustust arendatakse eelkõige asustuse arengualadel, mis loob asustusstruktuuris mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja majanduskeskkonna.

2.3.2. Ettevõtlus ja turism

Ettevõtluskliima olukorra lühianalüüs

Ettevõtluskliima

Äriregistri andmetel on aastal 2020 Tartu vallas registreeritud 2055 juriidilist isikut (2018. aastal oli 1640). Sealhulgas 15 aktsiaseltsi (12), 1424 osaühingut (1217), 141 mittetulundusühingut (131). Mujal registreeritud, kuid Tartu vallas tegutsevatest ettevõtetest saab nimetada näiteks Valio Eesti AS, AS Graanul Invest, Lähte Ehituse AS ja AS Erapuit.

Primaarsektoris on peamiseks tegevusaladeks liha- ja piimakarjakasvatus, teraviljakasvatus ning aiandus. Primaarsektoris on suuremateks ettevõteteks käibe ja töötajate arvu osas Jampo Seakasvatuse OÜ Äksis (seakasvatus) (Rotaksi lihapood), AS Tartumaa Maamees Vesneri külas (piimakarjakasvatus), Vasula Aed Vasulas (puuvilja- ja marjakasvatus), Tammistu Agro OÜ (teraviljakasvatus).

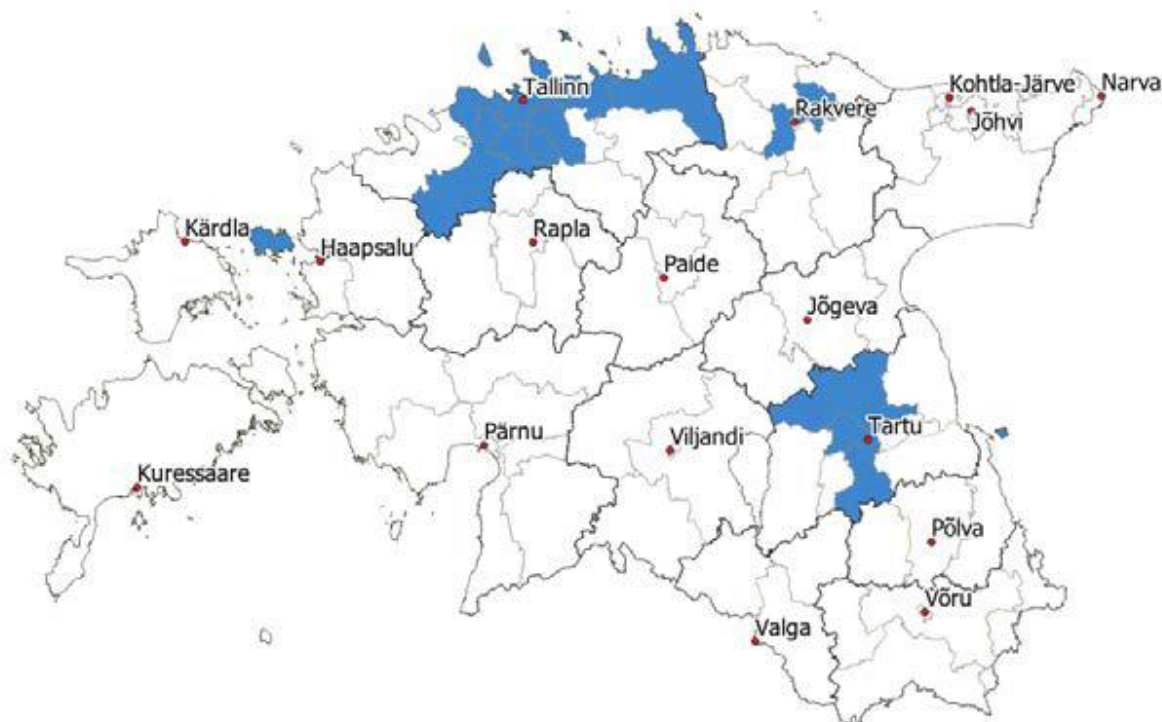
Sekundaarsektoris on olulisemad tegevusalad metallurgia ja masinatööstus, keemiatööstus, ehitustegevus, ehitusmaterjalide tootmine ning puidutöötlemine ja puidutoodete tootmine. Esindajateks OÜ Same (masinate tootmine), Baltic Connections OÜ (puittehitiste tootmine), Mayeri

Industries AS (keemiatööstus), Lähete Ehituse AS (ehitustööd), Arens AS (köögimööbli tootmine), Restmec OÜ (terasööbli tootmine), Ikodor AS (ehitusmaterjalide tootmine), OÜ Finak (puittoodete tootmine), Erapuit AS (saematerjali tootmine), APChemicals OÜ (keemiatooted), Lingalaid OÜ (klaasplast toodete tootmine), Replace OÜ (elektroonikatooted). Tootmisettevõtetest enamik paikneb linna lähialadel, Tabiveres, Kõrvekülas, Lähel, Kärknas, Eralas ja Vahi alevikus.

Tertsiaalsektoris on olulisemateks tegevusaladeks mootorsõidukite müük, hooldus ja remont, hulgimüük ja vahendustegevus (puit, toiduained ja mootorikütused jt), veondus, laondus, side jt. Olulisemad ettevõtted on Tartu Terminaal AS (mootorikütuste hulgimüük), Erimeel AS (mootorsõidukite ja määride müük) jt.

Valla ettevõtluse arengule mõjub soodsalt Tartu linna lähedus ja ettevõtete suundumus linnakeskustest tootmistevõime väljaviimiseks. Ettevõtluse arendamiseks on planeeritud mitmete kontsentreeritud ettevõtlusalade rajamine, näiteks Raadi endise sõjaväelennuvälja alale, lisaks on tööstuspargid Vahi alevikus, Kõrveküla lähedal (Kuusisoo), Tabiveres ja tööstusala Äksis.

Joonis. Kovid, kus registreeritud ettevõtete osakaal Eesti ettevõtete koguarvust on suurem kui elanike osakaal Eesti rahvastiku arvust (2019. jaanuari seisuga)

Allikas: Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 12. veebruar 2020

Vahi Tööstuspark on suunatud pigem tootjatele, kes tegelevad saematerjali- ja puidutoodete tööstusega, ehitusmaterjali ja masinatööstusega, samuti metalli- ja elektroonikatööstusega. Asukohast lähtuvalt sobib Vahi Tööstuspark ka laomajanduse arendamiseks. Vahi Tööstusparkis on ettevõtted kasutanud keskkonnasäästliku majandamise põhimõtteid, ühes seelses hoones kasutatakse näiteks tualettruumis sadevett, tootmisressurssides kasutatakse päikesepatareid ja tuulegeneraatorit. Tööstusparkis on end sisse seadnud HANZA Mechanics Tartu AS, Vahi Puidutööstus, OÜ Tööstusplast, AS Tartu Maja Betoontooted, Rudus Eesti AS, OÜ Ihaste Gaas, OÜ Epokate, AS Ecoprint, OÜ Agrovarustus, OÜ Lindström, OÜ Kalviter jt.

Tabivere tööstuspargis on hetkel toimetamas kuus ettevõtet: AS Baltic Connexions (mööblikomponentide ja aiamajade tootmine), AS Mayeri Industries (pesu- ja puhastusvahendite tootmine), Baltic Element OÜ, OÜ Tabivere Terminal, OÜ Tabi Invest ja Mayeri Organic OÜ.

Tabivere tööstuspargi arendamist toetab ka Tartu vald, eesmärgiks on ettevõtluse tekke ja arengu soodustamine. Tööstuspargi põhilised edufaktorid on soodne asukoht, väljaarendatud infrastruktuur pärast projekti lõppu, kvalifitseeritud ja soodsa hinnaga tööjõud, paindlikud tingimused ettevõtete rajamiseks ja arendamiseks, tugiteenuste olemasolu, keskkonnasõbralikkus. Tööstuspargi arendamiseks on vald saanud toetust Riigi Tugiteenuste Keskuselt (endine Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus) ning projektiga tagati tugitaristu olemasolu (vesi, kanalisatsioon, teed ja trassid, raudtee alune jalakäijate tunnel), sellega pakub vald ettevõtjatele paindlikke ja soodsaid võimalusi kas ettevõtlusega alustamiseks või selle laiendamiseks.

Statistikaameti andmetest nähtub, et 94% ettevõtetest on pisikesed, alla 10 töötajaga mikroettevõtted. Aastases muutuses on aga ka nähtav, et väike- ja keskmiste ettevõtete arv on kasvanud 22% võrra.

Piirissaarel on elanike peamiseks sissetulekuallikaks läbi aegade olnud kalapüük ja sibulakasvatus, samas tänapäeval ei suuda traditsioonilised tegevusalad elanikele vajalikku elatist pakkuda. Kalapüügi osatähtsus on drastiliselt vähenenud, seda nii Peipsi kalavarude vähenemisele kui ka kalanduspoliitika ja äritegevuse muutumisele. Praegu kasvatatakse saarel hinnanguliselt 12–15 tonni sibulat aastas ja enamik toodangust realiseeritakse Laaksaarde sõitvate kokkuostjate kaudu. Mingi muu majandustegevus pole traditsioonilisi kohaliku kultuuri aluseks olnud tegevusalasid suutnud asendada. Mõned saareelanikud tegelevad ka turistide majutamise, neile koduste lõunasöökide pakumise ja saare tutvustamisega. Turismitalusid Piirissaarel hetkel pole. Küll aga valmis valla ja Peipsiveere programmi toel 2019 aastal saare lõunakalda puhkekoht.

Tartu valla ettevõtluskliima osas võib teha järgmised järeldused:

- ettevõtted on väikesed ja tegevusharude vahel killustunud,
- ettevõtete struktuuris on valdavad madaltehnoloogilised tööstusharud: toiduaine-, puidu- ja põllumajandustööstused,
- tehnoloogiline areng on aeglane, kuid potentsiaalirikas,
- tööstus-, masinaehituse- ja puiduväärindamise ettevõtted on koondunud nn tööstusaladele.

Ettevõtluse hetkeseisu võib Tartu vallas hinnata järgnevalt.

Tugevused:

- Stabiilsete ja suurte ettevõtete olemasolu
- Teatav tasakaal eri majandusharude vahel, sh tööhõives
- Ettevõtlusalane infrastruktuur on heal tasemel ning paraneb pidevalt
- Kohalikud loodusressursid (vaheldusrikas loodus koos maastikulise väärtusega), turvaline ning puhas loodus- ja elukeskkond
- Tehnilise infrastruktuuriga varustatud väljakujunenud ettevõtlusalad (sh Vahi tööstuspark, Kuusisoo tööstusala Tila külas, Karjamõisa tee Äksis, Tabivere tööstuspark)

Nõrkused:

- Tootearenduse ja innovatsiooni vähesus (väikesed ettevõtted ei suuda investeerida ja arendada, teha koostööd kutse- ja kõrgkoolidega)
- Planeerimine killustatud, arendatakse üksikute katastriüksuste kaupa, mistõttu ei teki suurt pilti
- Puudulikult väljaarendatud vanemate arenduspiirkondade ettevõtluseks mõeldud taristud
- Oskustööliste vähesus – kvalifitseeritud tööjõu puudus, kõrgharidust nõudvate töökohtade puudus
- Valla tugi ja asjade menetluskiirus on erinevate protseduurireeglite tõttu aeglane – detailplaneeringute menetlemine, ettevõtjate kaasamine jms

- Suhteliselt suur kaugus rahvusvahelistest kauba- ja reisijateveo transpordisõlmedest (sadamad, lennujaamad)

Võimalused:

- Asukoht Lõuna-Eesti keskuste, eriti Tartu läheduses
- Raudtee ja tähtsate riigimaanteed läheduse ära kasutamine
- Kiudoptilise kaabli arendamine – kiire lairiba internetiühendus on kättesaadav kogu vallas
- Suurtootmise jaoks piisava maaressursi olemasolu linna lähedal

Ohud:

- Tartu linna lähedus – erinevate arendustegevuste piiramine linnale laieneva mõju pärast
- Looduskaitsete piirangute jätkumine ja tugevnemine
- Keskkonda mittesäästvate ettevõtete teke
- Sobivate töökohtade puudumisest tingitud inimeste lahkumine
- Rahvastiku arvu vähenemine ja rahvastikustruktuuri muutus
- Struktuuritoetuste vähenemine ja lõppemine

Väljavõte Riigikontrolli aruandest 12. Veebruar 2020: KOVid ei võta suuremat rolli ettevõtluskeskkonna arendamisel paljuski põhjusel, et seda ei motiveeri omavalitsuste rahastamis-süsteem. KOVi eelarvesse ei laeku olulisi ettevõtlusega seotud tasusid. KOVidel puudub ka võimalus kehtestada selliseid kohalikke makse või määrata seaduse alusel oma territooriumil kogutavate riiklike maksude tasemeid ulatuses, millel oleks oluline mõju ettevõtjate otsustele.

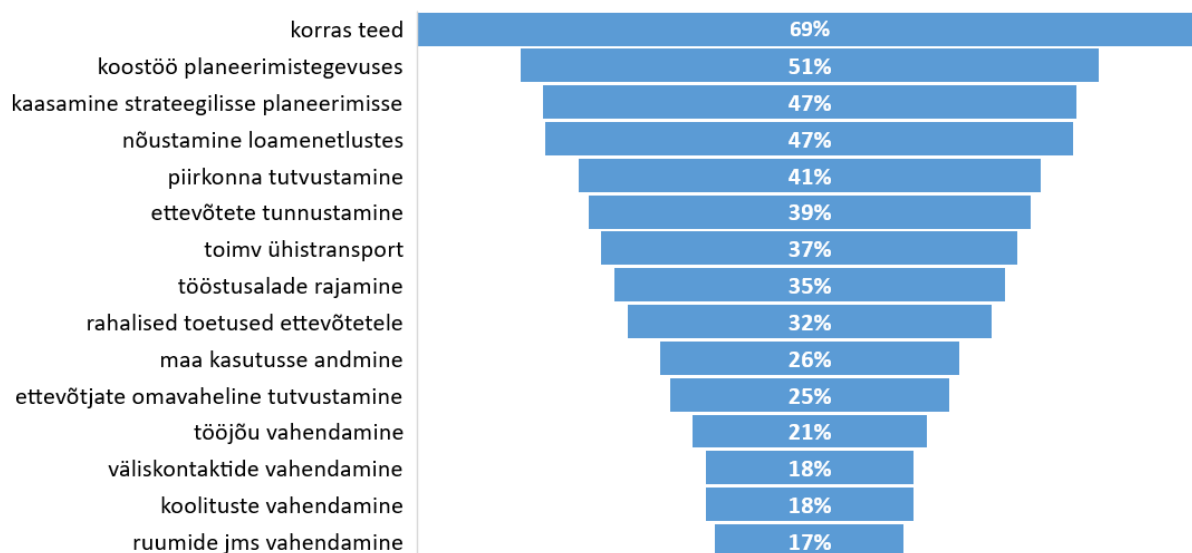
Ettevõtluse arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid	Tulemused / indikaatorid
2.3.2.1. Vallas on arenenud ettevõtlus ja kasvanud ettevõtlusaktiivsus, ettevõtluskeskkond on muutunud mitmekesisemaks 2.3.2.2. Vallas on välja arendatud ettevõtluseks vajalik infrastruktuur (ettevõtlusalad), loodud on tingimused ettevõtluse ruumiliseks ja sisuliseks arenguks 2.3.2.3. Ettevõtluse konkurentsivõime ja innovatsioonisuutlikkus on paranenud	• On olemas rakendusvõimalused igal kvalifikatsiooni- ja haridustasemel tööjõule • Tulumaksu laekumine inimese kohta suurenenud • Ettevõtete arv kasvanud • Kasutusele on võetud keskkonnasõbralikud ja energiasäästlikud lahendused ning kohalikud loodusressursid keskkonnasäästlikul ja kogukonnaga arvestaval viisil

Valdkonna edasise arengu vajaduseks on ettevõtlusele soodsate tingimuste loomine toimivate ja arenevate ettevõtete valda juurde meelitamiseks ning uute ettevõtete tekkimiseks, et mitmekesistada kohalike elanike töövõimalusi, vähendada pendelrännet ja selle negatiivset mõju kohaliku sotsiaalsele kogukonnale, samuti valla territooriumi kui elukeskkonna atraktiivsuse tõstmiseks. Valla prioriteediks on kontsentreeritud ettevõtlusalade (tööstusparkide) väljaarendamine, samuti maamajanduse arengu ja tegevusalade mitmekesistamise soodustamine.

Valla üheks strateegiliseks suunaks on ettevõtluse arenguks võimalikult heade tingimuste loomine ja selle toetamine kaudselt. Ühtlasi tuleb parendada tehnilist infrastruktuuri, sh soodustada elamumajanduse arendamist, et meelitada valda elama noori ja aktiivseid inimesi. Elanikkonna kasv annab hoogu ettevõtluse mitmekesistumisele ja arengule üldisemalt.

Joonis. 15 peamist valdkonda-tegevust, milles Riigikontrolli küsitletud ettevõtted omavalitsuselt senisest suuremat panust ootavad

Allikas: Riigikontrolli ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoja korraldatud ettevõtjate küsitlus.

Ettevõtluse arendamisel tuleb jälgida piirkondlikke eripärasid. Näiteks Laeva piirkonnas, mis on pigem põllumajanduslik, tuleb aidata kaasa maaettevõtluse mitmekesistamisele (mahepõllumajanduse arendamine, alternatiivettevõtluse, maaturismi toetamine jne) ja sellega kaasnevale uute töökohtade tekkele. Piirissaarel on mõistlik panustada turismiettevõtluse arendamisele ja kohaliku pärandkultuuri väärimisele, kalanduse ja mahepõllumajandusliku sibulakasvatuse arendamisele. Tihedama asustusega piirkondades – Tabivere, Vahi alevik – tuleb rõhku panna tööstusala põhise ettevõtluse arendamisele.

Tulevikus kasvavaks tehnoloogiavaldkonnaks on roheenergeetika ja rohemajandus laiemalt, mis kätkeb endas ka innovaatiliste tehnoloogiliste lahenduste kasutamist ja energiasäästumeetmeid. Tartu vallas toimetavate ettevõtete arengus peaks vähemalt tööstuspargid olema sellised, mis genereerivad oma energiat päikesest ja biomassist, toodavad energiaressurssi jäätmeringlusega, et väiksemate emissioonidega anda taastuval toormele kõrgemat lisandväärtust.

Samas on väikeses vallas, eriti valla äärepiirkondades, väga keeruline leida kvalifitseeritud tööjõudu ning sellest tulenevalt on kõige tõenäolisem siin ka tulevikus domineeriv väikeettevõtlus. Tartu valla teine suurem potentsiaal lisaks Tartu linna lähedusele (teadus, innovatsioon, tööstuslik areng) peitub looduslikes tingimustes. Sellega seoses on ühe suurima potentsiaaliga turismisektor.

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

- ✓ Süsteemse ja tõhusa üldplaneeringu ja detailplaneeringute koostamine ja elluviimine, sh piirkondade eripära arvestava arengu kavandamine ja planeerimine (elamualad, tööstusalad, turismipiirkonnad – näiteks Raadi, Vahi, Piirissaare jne), arengute suunamine, multifunktsionaalsuse tagamine.
- ✓ Tööstusalade edasiarenduse toetamine, transpordi-, tootmis- ja tööstusettevõtjatele tugitaristu loomine ja edasiarendamine.
- ✓ Vanade tööstusalade teede, vee- ja kanalisatsioonisüsteemide kaasajastamine.
- ✓ Ettevõtluse arendamisel keskkonnasäästliku ja vallakodanikke kaasava põhimõtetega arvestamine.
- ✓ Suurte transpordikoridoride parem ära kasutamine (riigi ja valla teede ääres avalikuks kasutamiseks mõeldud peatuskohtade rajamine, sh elementaarsete esmavajaduse rahuldamise võimaluste loomine (wc, prügi, puhas vesi)).
- ✓ Linna lähialal asuvate äri- ja tootmisparkide alale ühistranspordiliini organiseerimine, paremad kergliiklusteede ühendused. Rattaringluse jaamade väljaehitamine ka nimetatud aladele.
- ✓ Raadi piirkonnas mitmekesisema elu- ja ettevõtluskeskkonna loomise toetamine (sh avaliku ja ärimaa planeeringute teostamise tugi).
- ✓ Ettevõtluse toetamine ja tunnustamine, tunnustamissüsteemi väljatöötamine.
- ✓ Traditsioonidel ja piirkondlikel eripäradel tugineva tootmise ja turustamise toetamine.
- ✓ Kvalifitseeritud tööjõu tagamiseks täiendus- ja ümberõppeprogrammides osalemise toetamine.
- ✓ Lairiba interneti kättesaadavuse tagamine igas valla piirkonnas (nn viimane miil), väljaehitamise igakülgne toetamine, mis annab ettevõtjatele võimaluse kaugtöö teostamiseks.
- ✓ Tõhusam koostöö ülikoolide ja kutseõppeasutustega ettevõtlusõppe läbiviimisel ning inimeste ettevõtlikkuse ja ettevõtlusalaste enesetäiendusvõimaluste arendamisel.
- ✓ Ettevõtluspäevade korraldamine, sh kohalike toodete, teenuste ja toidu tutvustamine ja turundamine.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiaga 2040: eesmärk 3.1.4. Linnapiirkonna taristu arendamisel tuginetakse olemasolevale võrgustikule, millega tuleb liita uued arendusalad. Tootmis- ja logistikaalasid arendatakse vastava juhtotstarbega asutuse arengualadel.

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ põhisuunale 11 „Transpordi, IKT ja teiste riigi poolt pakutavate ettevõtlust toetava elukeskkonna, taristu ja institutsioonide viimine rahvusvahelisele tasemele“: Eesti ettevõtluskeskkonna arengut toetab see, kui Eesti elukeskkond on atraktiivne ja hinnatud. Eesmärgiks tuleb seada see, et kõrgelt kvalifitseeritud kohalik ja välistööjõud eelistaks Eestit elu- ja tööpaigana ning et Eesti elukeskkond soodustaks nii kohaliku kompetentse tööjõu paigalejäämist kui ka kompetentsi importi mujalt maailmast.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiale 2040: eesmärk 7.3. Ettevõtete teadus-ja arendustegevuse ja ülikoolidega koostöö soodustamine.

Turisminduse hetkeolukorra analüüs

Turismitaristu

Vallal on olemas head eeldused turismi- ja puhketeenuste pakkumiseks laiale tarbijaskonnale. Piirkonnas on võimalus arendada loodus- ja ökoturismi. Puhas loodus meelitab turiste oma meelistegevust harrastama, siia kuuluvad jahi-, kalastus-, jalgratta-, ratsutamise- jms turism, lisaks erihuviturism.

Vaba aja veetmine ja turism seondub Tartu vallas kõige enam Saadjärve, Kaiavere ja Elistvere piirkonnaga, mis maastikuliselt kuulub Vooremaa maastikukaitseala koosseisu. Piirkonda iseloomustavad unikaalsed kirde-kagu suunalised suurvoored ja veekogud (Saadjärv, Soitsjärv, Amme jõgi), mille ümbruses asub enamik olulisi vaatamisväärsusi ja turismiobjekte: ajaloolised objektid – Äksi „nõia” Hermine Jürgensoni mälestuskivi; Kärkna (Muuge) kloostri varemed; helilooja Miina Härma (1864–1941) sünnikoht Kõrvekülas; Vedu mõisakalmistu; Pupastvere lahingupaik; Piirissaare vanausuliste majamuuseum; kujur Jaan Koorti (1883–1935) sünnikoht Pupastveres; Äksi ja Maarja-Magdaleena Vabadussõja mälestussambad ja Soomepoiste tuba-muuseum Äksis; Kärevere kangelaskalmistu; O.W. Masingu mälestuskivi Äksis; Saadjärv kui Vooremaa suurim (pindalalt kuues Eestis) ja sügavaim järv; Kalevipoja liisukivid ja lingukivi; Kukulinna mõisahooned ja park; Äksi Kalevipoja süng; mõisad: Vedu mõis, Sootaga mõis, Kukulinna mõis, Saadjärve mõis, Elistvere mõis, Laeva mõis, Tabivere mõis; kirikud: Äksi kirik, Piirissaare õigeusu kirik, Maarja-Magdaleena kirik. Üha olulisemaks turismipiirkonnaks on kujunemas Peipsi järve äärne piirkond, sh Piirissaare.

Aktiivse puhkuse teenustest on esindatud kanuumatkade korraldamine Amme jõel, paadisõidu ja purjetamisvõimalused Saadjärve Jahtklubis, paadimatkad Västriku talus, ratsutamisevõimalused ja ratsa-matkad Pärna talus, Kobratu tallis ja Tooma tallis; talveperioodil on huviliste kasutuses Lähte (valgustatud) ja Vedu suusarajad. Paadimatkasid peetakse veel Järveääre talus; vabaks kasutamiseks on Äksi kiriku kiigepark, matkad külaradadel ja puhkamisevõimalused Otslava küla Päikesepargis, Maarja-Magdaleena Puhkealal ja Kurepesa talus Maarja-Magdaleena Maarahva Seltsilt. Saadjärve ääres on mitmeid ujumiskohti, Tabivere ja Kaldaranna rannas on võimalik käia ujumas, mängida võrkpalli, kasutada paadisadamat ja grillmajakest. Alam-Pedja looduskaitsealal saab külastada matkaradade, laudteedega ja vaatetorniga Laeva sood.

Kaiavere külas asub Vudila kogupere mängumaa, kus on erinevad kiiged, liumäed, turnimisatraktsioonid, batuudid, sky-jump, elektriautod, ATV- ja bagirajad, basseini liumäega; saab mängida veejalgpalli, paintballi, pakutakse toitlustamist ja ruumide renti. Läheduses asub RMK Elistvere Loomapark, mis paikneb omaaegse Elistvere mõisa südames ja seda ümbritsevas parkmetsas. Seal on võimalik näha peamiselt Eesti metsades elavaid loomi võimalikult looduslikus keskkonnas. Tabivere pargis asub kolonel Karl Partsi mälestussammas ning Tabivere muuseum.

Tartu valla üks olulisemaid turismiobjekte on Jääaja Keskus, mis toimib nii turismiatraktsiooni kui ka loodushariduskeskusena.

Toitlustus- ja majutusteenust pakuvad Raadimõisa hotell, Tempos Grupp OÜ, Kõnnujõe talu OÜ, Tabivere Rahvamaja, Jaama puhkemaja, Mäeotsa Puhketalu ja Kursi OÜ. Lisaks on toitlustusasutused Lähtel, Kõrvekülas, Vahil ning kohvik Postimaja Äksi lähistel ja Sireli kohvik Vahi alevikus. Süüa saab ka HollyFoodis Laevas, Kärevere ristmiku Bistro & Steakhouses, Juulamõisa kohapärimuskohvikus ja Jääaja Keskuse Jääkaru kohvikus. Majutusteenust pakuvad veel Juula külamaja, Jaama puhkemaja, Soo puhketalu, Saadjärve puhkemajad ja Tuulekalda saunamaja.

Turismi turundus

Funktsionaalselt kuuluvad Tartu valla turismivõimalused nn perspektiivsete turismipiirkondade ja -keskuste koosseisu. Piirkond kuulub ulatusliku Vooremaa ja Peipsiääre turismipiirkonna hulka, kus on arenemas ühtne turismiarendustegevus.

Piirkonna ettevõtjate turismialane turundustegevus on suuresti ettevõtja enda korraldada. Selgepiirilisi koostöövõrgustikke on vähe. Peamine kanal ettevõtte/toodete/teenuste turundamiseks on Internet (ettevõtjate veebilehed, turismialased veebilehed). Interneti kui populaarseima turunduskanali kasuks räägib selle soodne hind ning hea kättesaadavus kliendile. Internetipõhine turundamine on väga oluline siseturismi seisukohast, välisurgudele lähenetakse ka teisi kanaleid

kasutades (turundus tunnustatud reisibüroodele välismaal, reisirühmad, reisijakirjad). Televisiooni ja raadiot kasutatakse turunduskanalitena vähem, eelkõige teenuse kalliduse tõttu. Televisiooni, raadio ja kirjutava meedia vahendusel tutvustatakse eelkõige suuremaid üritusi. Väiksemad ettevõtjad edastavad reklaami kohaliku tähtsusega ajalehtedes. Enamik ettevõtjaid on osalenud koos teiste oma piirkonna ettevõtjatega turismimessidel ja laatadel. Mitmed ettevõtjad annavad koos teiste turismiettevõtjatega välja ka ühiseid trükiseid.

Regionaalsel tasandil on mitmeid sihtasutusi, kes turundavad piirkonna eripära ja tooteid/teenuseid, seda muuhulgas erinevate projektide raames ja toel. Tartu linna, aga laiemalt ka ümberkaudsete piirkondade turismi turundab SA Tartumaa Turism (visittartu.com) Peipsi regiooni turismialast arendustööd koordineerib, tegeleb regiooni turunduse ja turismitoodete arendusega ning piirkonna maine kujundamisega MTÜ Peipsimaa Turism (www.visitpeipsi.com, <https://www.facebook.com/visitpeipsi/>). Nende ühingu peamine tegevus on:

- infopäevade ja seminaride korraldamine regiooni turismiarendajatele,
- turundusmaterjalide koostamine (trükised, kataloogid, reklaamid, veebimaterjalid jms),
- messidel osalemise korraldamine,
- Eestit ja piirkonda tutvustavatel üritustel osalemine,
- rahvusvaheliste konverentside korraldamine ja nendel osalemine,
- meediaga suhtlemine ja kampaaniate korraldamine.

Üle-eestiliseks turismi turundamiseks on loodud veebileht www.puhkaeestis.ee (inglise keeles www.visitestonia.com), toeks ja info saamisel on abiks ka maakondlikud arenduskeskused.

Turisminduse hetkeseisu võib Tartu vallas hinnata järgnevalt.

Tugevused:

- Mitmekesine loodus (voored, metsad, sood, veekogud), juba tuntud kohad (Jääaja Keskus, Vudila, Elistvere loomapark jms)
- Toimuvad traditsioonidega kultuuri- ja spordiüritused
- Vallal hulgaliselt aktiivseid ja erineva tegevusalaga kultuurikollektiive
- National Geographic (NG) nn kollaste akende projekti areng, mille kaasabil saab „suuremale kaardile“. Projekt laieneb ning Eesti objekte saab tutvustada läbi NG ajakirja mitmetes Euroopa piirkondades

Nõrkused:

- Kesine turismitaristu, vähe turismiettevõtjaid
- Üksi „pusimine“, omavaheline konkurents, killustatus
- Kehv transpordiühendus suurte keskustega, infrastruktuuri mahajäämus
- Kohalike toodete vähesus (suveniirid, käsitöö, aiasaadused, regulaarsed matkad, ekskursioonid, kohalikud legendid ja lood),
- Endised vallad on erineva taustaga ning erineval tasemel
- Erinevad rahalised võimalused
- Halb infoliikumine ja turundus
- Loodusväärtuste ja -objektide vähene ja puudulik eksponeerimine
- Turismisektori suur sõltuvus toetusmeetmetest

Võimalused:

- Loodus- ja ökoturismi areng (suur huvi just väliskülaliste seas)
- Uute matkaradade, puhkepaikade jms loomine, sh kaardid jm trükised
- Turismiteenuste ja -info liikumine e-lahenduste suunas
- Uute võrgustike loomine (leida suurema piirkonna ühisosa), koostöö arendamine
- Valla kui terviku tutvustamine, ühised reklaamimaterjalid jm trükised, reklaamikanalid

- Loodus- ja reisiajakirjadesse tutvustavate artiklite koostamine, sealsete reklaamivõimaluste ärakasutamine
- Olemasolevate kultuurisündmustele laialdasem reklaam, seniste tegevuste (peod, etendused, jms) tutvustamine kogu valla rahvale
- Emajõe arengupotentsiaali parem ärakasutamine
- Saadjärve arengupotentsiaali parem ärakasutamine
- Alam-Pedja looduskaitseala arengupotentsiaali parem ärakasutamine
- Piirissaare arengupotentsiaali parem ärakasutamine

Ohud:

- Tartu linna lähedus – erinevate arendustegevuste läbiviimiseks „vähem” jõudu
- Looduskaitsete piirangute jätkumine ja tugevnemine
- Sobivate töökohtade puudumisest tingitud inimeste lahkumine
- Suuri arendades jäävad väiksemad tegijad tagaplaanile
- Kogu vald ei ole tervik ja koostöö ei toimi
- Struktuuritoetuste vähenemine ja lõppemine
- Piirissaarega seoses on ohuks ka see et võidakse liigselt häirida saareelanike elulaadi ja tavasid, mis omakorda vähendab saare kui turismikoha atraktiivsust.

Turisminduse arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid	Tulemused / indikaatorid
2.3.3.1. Vallas on arenenud turismiettevõtlus ja kasvanud ettevõtlusaktiivsus, turismiteenused on muutunud mitmekesisemaks	• Valla külastajate arv on suurenenud
2.3.3.2. Vald on tuntud ja kõrge külastatavusega turismipiirkond koos kvaliteetsete tugiteenustega	• Majutuskohade arv ning nende täituvus on suurenenud

Turismivaldkonnas on Tartu vallas peamiseks edasise arengu prioriteediks võimaluste loomine loodusturismi, puhkemajanduse ja kohalikul eripäral tugineva turismiettevõtluse suunal. Paslik on välja arendada ja edasi toetada suuremat potentsiaali omavaid turismiattraksioone ja -paiku ning seda ühtses süsteemis teiste ümbritsevate turismipiirkondadega.

Prioriteetseteks puhkemajanduse arengu piirkondadeks on Saadjärve, Kaiavere ja Elistvere piirkond (sh Lähte ja Soitsjärve) ühe osana üldisest Vooremaa piirkonnast, Emajõe piirkond (sh Kärevere, Kärkna ja Amme jõgi) ning Piirissaar. Areng on siin peamiselt suunatud aktiivse puhkuse teenuste ja loodusturismi väljaarendamisele. Külaturismi arengu piirkonnaks on Maarja-Magdaleena, Tammistu, Äksi, Elistvere. Kaasaegseks turismi ja puhkalaks kujunemiseks on vajalik valla piirkondade võimaluste arendamine, kohalike eelduste otstarbekas esiletoomine ning oma kuvandi leidmine, et eristuda teistest sarnastest puhkealadest.

Vallas on pigem puudu majutusvõimalustest turismitaludes, mis oleks kindlasti üks pereettevõtluse võimalustest. Mõistlik on täielikumalt ära kasutada valla looduskeskkonna võimalusi (rabamatkad, jahipidamine, fotojaht, metsaandide korjamine jne).

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

- ✓ Ürituste, sündmuste jms jooksvalt täiendatava ühiskalendri loomine, mis on kõikidele kättesaadav ning täidetav, lihtsalt „lingitav”, interaktiivne. Oluline on luua võrgustik ja hallata seda, et võimalikult suur hulk infot kajastuks ühes kohas.

- ✓ Osalemine piirkondlikes turismiarendule suunatud ühistegevustes, valla turismipiirkondade ja -ettevõtjate ühisturundus.
- ✓ Koostöö tihendamine nii naaberomavalitsuste, Tartu linnaga (ühisreklaam, kaardid, bürokraatia tasandamine) kui piirkonna turismiettevõtjatega (ühised koostõised marsruudid, kaardid, ühispaketid).
- ✓ Osalemine Peipsi järve ja Emajõe turismi arendamisel ja elluviimisel (tuginedes sealhulgas näiteks Peipsimaa arengustrateegiale, Emajõe võrgustikule, Common Peipsi 3 (Eesti-Vene programm) jms).
- ✓ Transpordivõimekuse kasvu toetamine, ühistranspordiliikluse ühtlustamine ja optimeerimine.
- ✓ Seniste ja uute turismivõrgustike tegevuse toetamine, nende loomine ja tugiteenuste pakkumise toetamine, ühisprojektide toetamine (nt National Geographic kollased aknad, Vooremaa piirkond, Peipsimaa arendus, Tartumaa Arendusseltsi projektid jms).
- ✓ Koostöö tihendamine teiste lähimavalitsuste ja nende asutustega, kohalike MTÜ-de, aga ka riiklike asutustega – Riigimetsa Majandamise Keskus, Keskkonnaamet, Maanteeamet, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Keskkonnainvesteeringute Keskus, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, Riigi Tugiteenuste Keskus jne.
- ✓ Piirkonna- ning loodus- ja kultuuripärandipõhiste arenduste toetamine – Vooremaa, Saadjärve, Lähte tervisekeskus, Emajõe ja Amme jõe ümbrus, Alam-Pedja looduskaitseala, Lõuna-Eesti maitset, Peipsimaa arengustrateegia, Piirissaare (sh Põhja kanal ning Põhja kanalisette setete sattumise vältimiseks muuli rajamine) jne.
- ✓ Jääaja Keskuse edasiarendamine.
- ✓ Turismiattraksioonidele, liikumis-, matka- ja spordiradadele jt avalikele objektidele mugava ligipääsu tagamine, olemas on parkla, tualetid, pingid, prügikastid, valgustus, infotahvlid ja viidad.
- ✓ Kultuuripärandi kandjate (muuseumid, külatoad jms) jätkuv sihipärane arendamine, piirkondade ajaloo seotud kohtade tähistamine.
- ✓ Piirissaare kogukonnaköögi loomine väikeettevõtluse arendamise baasina, mis võimaldab kohapeal valmistada kohalikku toitu, pakkuda toitlustusteenust ja olla kohaks kohalike hoidiste valmistamiseks ja müügiks, viia läbi õpitubasid ja tutvustada kohalikku toidutraditsiooni.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiale 2040:
eesmärk 21.2. Tartumaa siseveemarsruutide ja sadamate arendamine.

21.2.1. Turismiarenduse soodustamine Emajõe äärsel aladel ja teiste suuremate piirkondlike veekogude ääres.

21.2.2. Peipsiveere marsruutide ja teenuste arendus (Peipsimaa 2019-2030 Arengustrateegia).

Vastavus Tartumaa arengustrateegiale 2040:
eesmärk 22.2.2. Kultuuriajalooliselt eripäraste piirkondade esindajate kaasamine turismi- ja kultuuriarengu projektidesse ning seeläbi täiendavate rahvusvaheliselt põnevate turismi- ja kultuuriattraksioonide ning -toodete loomine.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiale 2040: eesmärk 8.1.1. Kohaliku toidu (sh mahetoidu) ja keskkonna väärimine: tootearendus- ja turundusprojektide initsieerimine ja toetamine).

- ✓ Suurürituste korraldamise toetamine läbi paindliku asjaajamise.
- ✓ Avalike supluskohtade hooldamine ja korrastamine (Saadjärve, Piirissaare rannad, Vasula järv, Palalinna järv jne).
- ✓ Digitaalse võrgu ja kiire interneti tagamine äärealadel.

2.4. Kultuur, sport ja kogukondlik areng

2.4.1. Kultuuri, spordi ja kogukondliku tegevuse olukorra lühianalüüs

Tartu valla kultuurivaldkonna tugevustest võib mainida arvukaid kultuurikollektiive, omapäraseid kultuurisündmusi ning head koostööd kultuuri- ja haridusasutuste vahel. Samuti on tugevuseks eestvedajate töövõime, töötahe ja oskused.

Samas on aastaid otsitud uut kultuurisündmust, mis sobiks valla identiteediga ja pakuks huvi nii kohalikele elanikele kui ka külalistele. Lisaks on seoses haldusreformi ning ühinemistega nõrgal tasemel ühtne identiteet. Sellest tulenevalt on sündmuste ja tegevuste läbi viimine jäänud sarnaseks haldusreformi eelsele ajale- sündmused toimuvad seal, kus on kultuurimajad või tugevad eestvedajad. Probleemiks on kindlasti ka erinevates piirkondades kultuuritegevuseks sobivate ruumide puudumine ja uute ringijuhendajate napp juurdekasv.

Vallas toimub suhteliselt aktiivne aastaringne kultuuritegevus nii kohalike, ülevallaliste kui ka maakondlike ürituste osas. Traditsioonilistest kultuuriüritustest on vallas olulisemad Väägvere pasunakoori kunagise juhi David Otto Wirkhausile pühendatud Tartumaa noorte puhkpillimängijate võistumängimised, Tartu valla jaanipäev, perepäevad, erinevate külade päevad, memme-taadi pidu, Tartumaa põhikoolide Playback Kõrveküla Põhikoolis, jõuluüritused, 1. advendiküünla süütamine jm. Koostöös Eesti Rahva Muuseumiga korraldatakse Tartu linna ja valla piiril Raadi mõisas aastaringelt erinevaid Eesti rahvatraditsioonidega seotud kultuuri- ja spordiüritusi (jaanituli, mihklipäev, vastlapäev jt).

Tartu vallas asub kolm rahvamaja: Laevas, Tabiveres ja Maarja-Magdaleenas. Septembris 2020 avati Tammistu külas Tammistu Raamatukogu- külakeskus, mis samuti täidab piirkonna kultuuritarbimise ja- tegemise funktsioone.

Kõigis neljas kultuuriasutuses on võimalik rentida ruume konverentsideks, sünnipäevadeks ja muudeks pidudeks. Neist suurim, Tabivere rahvamaja, mahutab kuni 200 inimest. Samuti on võimalik vastavalt hinnakirjale laenutada ka helitehnikat, inventari jms. Maarja- Magdaleena rahvamajal on suviste sündmuste korraldamiseks ka vabaõhulava koos puhkealaga.

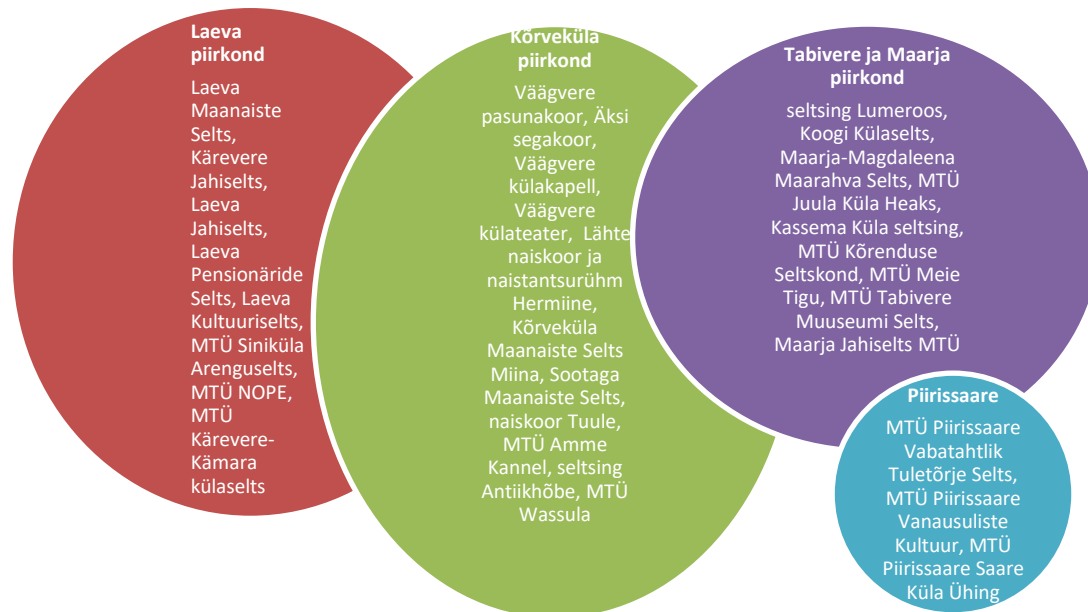
Rahvamajades toimub vilgas ringitegevus. Tabivere rahvamajas tegutseb kapell, ansambel Laulusõbrad ja seltsing Lumeroos. Koos käivad mitmed treeningud, laulu- ja tantsuringid Tänu Tabivere Harrastusteatrile on kogunenud hulgaliselt erinevaid kostüüme ja muid erilisi riideid, mida samuti laenutada saab. Maarja-Magdaleena rahvamajas tegutseb samuti mitmeid isetegevuskollektiivid nagu näiteks Wiera Teater, segakoor, line- tantsuring, bridziklubi. Laeva Kultuurimajas on pikalt tegutsenud rahvatantsuring Kanarbik , näitering Sõgedad ja külakapell Kobedad.

Tabivere alevikus asub Tabivere muuseum, kuhu on kogutud andmeid ja esemeid, mis kajastavad kohalikku ajalugu. Püsiväljapanekud jutustavad erinevatest aegadest. Suur tähtsus on muuseumis Vabadussõja kajastamisel. Muuseumi külastatavus on aastate jooksul stabiilselt 1000 külastaja piires.

Piirissaarel on avatud Piirissaare vanausuliste majamuuseum, kus on eksponeeritud kohalike vanausuliste religiooni- ja kultuuripärand ning on võimalik tutvuda saare asukate elamise stiiliga. Muuseum korraldab saabuvatele turistidele saart tutvustavaid ekskursioone. Külastajate arv aastas on 1500 inimest.

Vallas on kolm kirikut: Maarja-Magdaleena ja Äksi püha Andrease kirik, mis kuuluvad Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku alla, ning Piirissaare Õigeusu kirik, mis ei ole kasutusel, kuna puudub kogudus. Piirissaare vanausuliste palvela hävis tulekahjus 2016. aastal. Palvemaja hetkel taastatakse Tooni külas, et anda saare vanausulistele võimalus läbi viia jumalateenistusi.

Joonis: aktiivsemate seltsingute nimekiri nn valla erinevate piirkondade lõikes.

Vallas on 10 raamatukogu ja avalikku internetipunkti: Kõrvekülas on Tartu maakonnaraamatukoguna Kõrveküla Raamatukogu; lisaks Lähte Ühisraamatukogu, Tammistu, Vedu, Äksi, Tabivere, Maarja-Magdaleena, Elistvere, Laeva ja Piirissaare teenuskeskuses asuv raamatukogu. Traditsiooniks on kujunenud raamatukogupäevade tähistamine oktoobris.

Äksi alevikus asub Soomepoiste tuba-muuseum. Muuseumi fondidest on hetkel eksponeeritud umbes 80%, kavas on ekspositsiooni laiendada. Muuseumis palgaline personal puudub, vajadusel on võimalik tellida giiditeenus.

Tartu valla sporditaristu nimekiri on toodud punktis 2.2.2. Suurimaks spordikeskuseks on Lähte, kus lisaks kaasaegsele spordihallile ja maadlussaalile on ka Lähte-Palalinna terviserajad. Eri spordialade treeningrühmadest (spordisektsioonidest) tegutsevad vallas male, kabe, džuudo, maadlus, suusatamine, purjetamine, jalgrattasport, orienteerumine, motosport, meeste võrkpall, meeste korvpall, naiste võrkpall ja raskejõustik. Tabivere alevikus on renoveeritud tartaankattega staadion, jalgpalliväljak, tänavakorvpalli plats ja 2010. aastal valminud multifunktsionaalne mänguväljak mini-arena. Spordihoones asub täismõõtmetes võimla, jõusaal ja aeroobikasaal. Tabivere pargis on discgolfi rada ja valgustamata rada tervisespordi harrastamiseks, kuhu talvel on rajatud suusarajad. Tabivere rannas on kolm rannavõrkpalli platsi ja ujumiskoht. Tabivere aleviku serval Tormi külas asub Saadjärve Rattaaed. Tegemist on esimese Eesti velotreki, mille muldvall on praeguseni säilinud, asukohaga. Sinna

on paigaldatud mälestuskivi Eesti esimese spordiseltsi, Saadjärve Jalgrattasõitjate Seltsi auks. 2014.aastal valmis vana velotreki ringi sees BMX rataste rada, mis vajab küll renoveerimist. Laeva külas on 1987.aastal valminud spordihoone, kus on võimalus harrastada pallimänge, maadlust, kergejõustikku ja kasutada jõusaali ning lauamängude tuba. Spordihoone juures on tartaankattega korvpalliplats ning jalgpalliväljak. Laeva kooli staadion on osaliselt renoveeritud. Kõrveküla spordihoone kõrval valmis 2019. aastal rulapark ja Tabiveres mini-arena ja pumptrack.

Tartumaa Spordiliidu toel ja vedamisel toimub erinevaid rahvaspordiüritusi, nagu näiteks Piirissaare ujumine, ujumine üle Saadjärve, erinevad suvemängud, suurte traditsioonidega jooks ümber Saadjärve, aga ka tõstmise, murdmaajooksu, pallimängude jms meistrivõistluseid noortele.

Kogukondlikud organisatsioonid tegelevad külaelu arendamisega, vabaaja sisustamisega, sündmuste, koolituste ja huvialaringide korraldamisega, projektide kirjutamise ja elluviimisega ning erinevate teenuste osutamisega.

Külaseltside poolt on rajatud erinevaid tegevusvõimalusi, näiteks Juula külamaja, Maarja-Magdaleena külatuba, Raigastvere mängu- ja puhkeala, Otslava külapark, Maarja-Magdaleena puhkeala, J. Mägiste nimeline mälestuspark Kassemal, külaplatsid on Koogil, Väägveres, Kõrendusel, Otslaval ja Juulal. Kõrvekülast 13 km kaugusel asub Tammistu mõisakompleks, kus muuhulgas saab pidada kontserte ja konverentse umbes 250 inimesele. Mõis on juba saanud tuntuks seoses mõisate külastusmängus osalemise ning küün-kontserdisaalis toimuvate arvukate üritustega. SA Eesti Agrenska Fond arendab mõisas puuetega lastele ja nende peredele suunatud teenuseid, kuid samapalju panustakse ka mõisamiljöö ja ajaloolise pärandi säilitamisele ning väärdamisele. Kompleksis on mitmeid hooneid, millest kõige väärtuslikum on peahoone, mis on täielikult restaureeritud ja muudetud ligipääsetavaks 2015. aastal.

Kultuuri, spordi ja kogukondliku tegevuse hetkeseisu võib Tartu vallas hinnata järgnevalt.

Tugevused:

- Kolm hästi toimivat rahvamaja
- Renoveeritud Tammistu raamatukogu- külakeskus
- Kultuurijuhid on hea kvalifikatsiooniga ja oma ala „fännid“, pühendunud ringijuhendajad, sãrasilmsed ja pãdeavad eestvedajad; mitmekesine seltsitegevus
- Vallas toimetab neli tegutsevat koori, tegutsevad külateatrid ja aktiivsed ja tublid muusikud
- Korraldatakse ülevallalisi spordi-, muusika- ja teatriüritusi
- Elujõulised ja aktiivselt tegutsevad küla- ja kogukonnaseltsid ning MTÜ-d, ühte hoidev kogukond
- Olemas on kvaliteetsed spordirajatised (Lãhte spordihall, Tabivere staadion, Palalinna terviserajad), tugev spordikool Lãhtel
- Olemas on piirkondlikud traditsioonilised vãljakujunenud sündmused
- Head võimalused peredele vaba aja sisustamiseks (Vudila, Jããaja Keskus, Palupõhja matkarada, Elistvere loomapark, korrastatud ujumiskohad)
- Igas piirkonnas toimiv raamatukogu
- Mitmekesine loodus
- Kolm kirikut ja kogudused
- Piirisaar oma eripãraga
- MTÜ-de tegevustoetuste sũsteem

Nõrkused:

- Vallarahva vãhene osalus kultuuri-ja spordiringide tegevuses
- Mõnes piirkonnas pikaãegne kultuuritõõ madalseis
- Nn oma keskse kultuurimaja või kokkusaamise koha puudumine, kus oleksid vajadustele vastavad ruumid, lava, olmetingimused

- Tartu lähiasumite (Tila küla, Vahi alevik) passiivsus kohaliku kultuurielu edendamisel ja selles osalemisel
- Tervisespordi vähene koordineerimine ja propageerimine
- Kõrvekülas ruumide kitsikus ringide töö ja ürituste läbiviimiseks
- Ringijuhendajate palgad madalad, motivatsioonipuudus, puudub ühtne süsteem ringijuhtide tasustamise kohta
- Nooremate juhendajate napp juurdekasv
- Valdade ühinemise järgne paikkondade killustatus
- Kultuurile eraldatud vähene eelarve ja selle läbipaistmatus
- Tartu linna lähedus
- Kõrveküla-Vahi piirkonnas puuduvad kvaliteetsed sportimise võimalused
- Sportimisvõimaluste infokanalite vähene kättesaadavus
- Piirkondlike aktivistide esinduse, sh näiteks külavanemate statuudi puudumine
- Piirissaarel keelebarjäär
- Mittetulunduslikus sektoris inimeste vähene tunnustamine

Võimalused:

- Kõrvekülas põhikooli, lasteaia, vallamaja saalide või mõne muu suurema ruumi kasutus
- Kirikute laiemad kasutusvõimalused ja avatus
- Tammistu raamatukogu- külakeskuse tööle hakkamine
- Külakodade ja -majade aktiivsem kasutamine
- Erinevaid põlvkondi kaasav kultuuritöö edendamine
- Piirissaare arengupotentsiaal ja „metsataguste“ külade inimeste kaasamine
- Fondidest projektidele lisafinantseeringute taotlemine
- „Sädeinimeste“ täiendav toetamine ja motiveerimine, inimesepõhine lähenemine
- Tartu linna lähedus
- Ajalooliste kultuuritegevuste oskuslikum eksponeerimine ja muude piirkondlike eripärade säilitamine, arendamine ja väljatoomine
- Ringijuhendajate ja kultuuritöötajate palkade ühtlustamine
- Kogukonnakogude, äärealade kaasamine, kogukonna toetamine, kokkusaamise kohtade olemasolu
- Raadi piirkonna tervise- ja sporditaristu väljaarendamine
- Rahvusvahelise (spordi)ürituse toomine valda
- Tartu linna treenerite, huvijuhtide jms kaasamine
- Transpordivõimekuse leidmine lastele ja noortele trenni, huvikooli, klubisse jõudmiseks

Ohud:

- Tartu linna kui tõmbekeskuse lähedus
- Koorijuhtide, ringijuhtide, seltside eestvedajate, spordijuhtide jt eestvedajate tegevuse lõpetamine vähese motivatsiooni, vähese pealekasvu, vähese tasustatuse ja vananemise tõttu
- Killustatuse ja ääremaastumise oht
- Suurürituste rohkus (väikesed üritused surevad välja)
- Omavaheline konkurents
- Kõrveküla piirkonna spordirajatised, seostamine Raadi ja Vahi piirkonnaga
- Laste „digitaliseerumine“
- Kultuuri- ja noorsootöö toe kadumine, töö tasustamine
- Tartu linna elanikkonna trennides käimine Tartu vallas vähendab vallakodaniku võimalusi ruume ja taristut kasutada

Kultuuri, spordi, kogukonna- ja külaliikumise arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid

Tulemused / indikaatorid

2.4.1.1 Vallas toimub aktiivne kultuuri-, spordi- ja kogukonnaelu, mis tugineb laiale kandepinnale valla elanike hulgas 2.4.1.2 Välja on arendatud valla kultuuri- ja seltsielu vajadustele vastav infrastruktuur, tugipunktideks on kujunenud kohalikes külakeskustes paiknevad kaasaegsed, atraktiivsed ja polüfunktsionaalsed seltsimajad (külakeskused) 2.4.1.3 Esmatasandi keskustes on välja arendatud kaasaegse tehnoloogiaga varustatud, elukestvate õpet toetavad, universaalsete kogudega raamatukogud (info- ja teabekeskused) 2.4.1.4 Erinevad sündmused ja teenused on kaasaegseid kanaleid kasutades tulemuslikult turundatud	• Inimeste kaasatus kultuuri- ja spordielu korraldamisse • Inimesed osalevad aktiivselt kultuuri- ja spordiüritustel • Kultuurikollektiivide arv • Noorte osavõtt ühiskondlikest tegevustest
---	---

Kultuuri- ja spordivaldkonnas on vajalik arendada kohalike elanike jaoks huvitegevust ja -haridust soodustavat keskkonda ning toetada kohalikul initsiatiivil ja algatusel põhinevaid tegevusi. Eesmärgid on suunatud huvihariduse ja sotsiaalsete suhete arendamisele ja koostööle valdkonnaülesel põhimõttel (ühised kultuuri- ja spordiüritused). Kaudselt toetavad selliselt planeeritavad tegevused ka töökohtade loomist, täiendavaid sissetulekuid ja suurendavad üldist majandusliku aktiivsuse kasvu maapiirkonnas.

Valla peamine eesmärk on, et kultuuriasutused ja objektid oleks renoveeritud, heas korras ja pakuvad kultuuri tegemiseks ja tarbimiseks vajalikke tingimusi ning et kultuuritegevus areneks koostöös ja sünergias teiste valdkondadega – ettevõtlus, turism, sport, haridus, sotsiaalvaldkond, külaliikumine.

Kuna kultuur ja kultuuripärand mängib olulist rolli valla maine kujundamisel ja valla kui külastuskoha tutvustamisel, on oluline traditsiooniliste kultuuri- ja spordisündmuste korraldamise ja toetamise jätkamine. Pikemas perspektiivis on sooviks uue traditsioonilise ülevabariigilise või rahvusvahelise tunnussündmuse väljaarendamine. Oluline on ka professionaalsete juhendajate kaasamine trennide ja huvialaringide töösse, selleks on oluline ka nende inimeste töö motiveerimine ja väärtustamine.

Raamatukogude arendamisel on võetud arengusuunaks nende muutumine piirkonna kultuuri-, info- ja seltsielu keskusteks, kus oleks tagatud elanikele vaba juurdepääs infole, teadmistele ja kultuurile, toetada elukestvate õppimist ning enesetäiendamist.

Külade ja külaliikumise arendamise eesmärk on parandada elukeskkonna kvaliteeti ning atraktiivsust läbi kohaliku aktiivsuse suurendamise ja mittetulundussektori arendamise. Tugevdatakse omaalgatust, koostöötahet ning sotsiaalseid suhteid, arendatakse sotsiaalset ja tehnilist infrastruktuuri. Tuleb parandada külade välisilmet ja erinevate teenuste kättesaadavust külaelanikele. Toetatakse ja soodustatakse paikkondade keskustes külaliikumist toetava infrastruktuuri (külakeskused) väljaarendamist ning ühistegeliste organisatsioonide moodustamist ja tegevust.

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

Kultuur

- ✓ Valla kultuuri- ja seltsielu vajadustele vastava infrastruktuuri väljaarendamine (sh muuseumid, raamatukogud, seltsimajad, külakeskused, kirikud, spordi- ja tervisearenduse keskkonnad jms).
- ✓ ~~Tammistu raamatukogu – külakeskuse taaskäivitamine~~

- ✓ Laeva kultuurimaja ja noortekeskuse ruumi- ja arenguplaanide väljatöötamine – nn Laeva külakeskus.
- ✓ Ruumide ja taristu ühiskasutuse süsteemi loomine ja haldamine (broneerimissüsteemid, ühised kontaktide listid jms), vallaülene huvitegevuse kaardistamine.
- ✓ Ürituste kalendri koostamine koostöös erinevate korraldajatega, sh spordi- ja kultuurikalendrite ühtlustamine, mis on kõigile kättesaadav (digitaalne ja innovaatiline, interaktiivne, lingitav sotsiaalvõrgustiku ja kohaliku meediaga, sidustatav välireklaamiga)
- ✓ Uue traditsioonilise ürituse väljatöötamine ja/või suurürituse toomine valda.
- ✓ Ühisürituste ja koosviibimiste korralduse toetamine erinevates seltsides, ühingutes, külates – põlvkondade ja tegevuste ülene: lapsed, noored, eakad, sportlased, muusika, isetegevus, ringid, käsitöö.
- ✓ Raamatukogude materiaaltehnilise baasi uuendamine, raamatukogude teenuste mitmekesistamine, lugemise populaarsust tõstvate tegevuste ja sündmuste korraldamine, raamatukogu kui avatud infokeskuse kontseptsiooni elluviimine.
- ✓ Rahvaspordi põlvkondade ülene propageerimine.
- ✓ Valla kultuuritegelaste, sportlaste ja külaelu edendajate toetamine ja tunnustamine ning motiveerimine, töö väärikas tasustamine (raamatukogude töötajad, huvijuhid, ringijuhid, kogukonnajuhid), tugitoetuste olemasolu tagamine, tegevuste kaasrahastamine, tugi bürokraatias ja paberimajanduses, projektide omaosalus.
- ✓ Kohaliku kodulooga tegelemisele ja kogumisele kaasaaitamine, näiteks Tabivere muuseumi baasil.
- ✓ Osalemine Tartu 2024 kultuuripealinna projekti arendamises, edendamises ja läbiviimises.

Sport

- ✓ Lähte-Palalinna tervise- ja spordikeskuse edasiarendamine, sh jääväljaku/jäähalli rajamine, jõusaali rajamine jms.
- ✓ Lähte, Kõrveküla, Maarja-Magdaleena ja Laeva kooli staadionide renoveerimine.
- ✓ Kõrveküla vana spordihoone vajadusepõhine rekonstrueerimine.
- ✓ Kõrveküla Põhikooli juurde uue spordihoone rajamine.
- ✓ Multifunktsionaalse vabaaja- ja spordikeskuse rajamine Raadi piirkonda.
- ✓ Ürituste, võistluste jms toetamine, ühised võistlused ja kokkusaamised, sh arvestades piirkondlikke erinevusi ning tipp- ja rahvaspordi võimekust.
- ✓ (Rahvusvahelise) suurvõistluse toomine valda ja nende korralduses osalemine (sealhulgas näiteks Rally Estonia, rullsuusamaratonid, triatlonid jms).
- ✓ Valla eri piirkondade elukeskkonna mitmekesistamine (sh terviserajad, sporditaristu, skatepargid, välivõimlad, wakepargid, laste ja noorte mängualad).
- ✓ Multifunktsionaalse motokeskuse väljaarendamise toetamine.
- ✓ Tartu Valla Spordikooli tegevuse laiendamine valla suurematesse keskustesse.
- ✓ Vallaülese ühise transpordivõimekuse tagamine (lapsed ja noored trennidesse ja huviringidesse).
- ✓ Saadjärve võimaluste parem ärakasutamine spordi- ja terviseedenduseks, veespordivõimaluste, purjetamisvõimaluste jms arendamise toetamine.

Vastavus Tartumaa arengustrateegiale 2040: eesmärk 18.2. Tervislikke eluviise toetava keskkonna loomine.

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ põhisuunale 5 „Tervena elatud eluaastate suurendamine läbi tervisekäitumise parandamise ja õnnetusjuhtumite edasise vähendamise ning läbi tervishoiutaristu arendamise“: Inimeste positiivset tervisekäitumist mõjutab enim eri meetmete kompleksne pakkumine, mis sisaldab endas nii inimeste teadlikkuse suurendamist, vajalike teenuste pakkumist, liikumist soodustava ning haigusi ennetava keskkonna ja taristu kättesaadavust.

Kogukondlik areng

- ✓ Külaliikumise aktiveerimine ja kogukondliku aktiivsuse suurendamine, külakeskuste ehk nn „oma pesade“ kui kokkusaamise kohtade loomise ja hoidmise toetamine (näiteks Tabivere mõisapark, Lähte kogukonnakeskus, Tammistu piirkond, Raadi-Vahi-Tila piirkond jne), et toimuksid regulaarselt külakoosolekud, toimiks suhtevõrgustik, et inimestel oleks võimalus oma tunde ja paikonna eripära hoida ning põlvkondasid liita.
- ✓ MTÜ-de toetamine omaosaluse leidmisel projektikonkurssidel raha taotlemisel, vallapoolne organiseerimise tugi, kooskõlastuste kiirem menetlemine.
- ✓ Külaseltside algatuste ergutamine ja kogukonnainitsiatiivi toetamine.
- ✓ Kogukondade ja paikkondade küla-, talgu-, kultuuri- ja spordipäevade korraldamise toetamine.
- ✓ Eraettevõtete kaasamise soodustamine külaliikumise arendamisse ja valla kultuuriellu.
- ✓ Koostöö soodustamine valla kultuuri- ja spordiorganisatsioonide ning külaseltside vahel.
- ✓ Vabatahtliku töö ning vabaühenduste heade algatuste rakendamise toetamine ja tunnustamine.

2.5. Halduskorraldus ja juhtimine

2.5.1. Halduskorraldusliku olukorra lühianalüüs

Juhtimine

Ühinemise teel moodustati 24. oktoobril 2017 Laeva valla, Piirissaare valla ja Tartu valla volikogude algatusel ning Vabariigi Valitsuse algatusel Tabivere valla ühendamise teel Tartu maakonna koosseisus uus haldusüksus nimega Tartu vald.

Tartu Vallavolikogu on 25-liikmeline. Volikogu töö paremaks korraldamiseks on moodustanud kuus alalist komisjoni: revisjonikomisjon, arengukomisjon, majanduskomisjon, sotsiaalkomisjon, hariduskomisjon ja kultuurikomisjon. Komisjonidesse kuulub lisaks volikogu liikmetele ka teisi vallakodanikke vastavalt vajalikule kompetentsile. Volikogu istungid toimuvad reeglina üks kord kuus ja vallavalitsuse istungid kord nädalas.

Vallavolikogu täidesaatvaks organiks on Tartu vallavalitsus, mis on viieliikmeline. Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele korraldab vallavalitsus sotsiaalteenuste osutamist, sotsiaaltoetuste ja muu sotsiaalabi andmist, eakate hoolekannet, kultuuri-, spordi- ja noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, vallasisest ühistransporti ning valla või linna teede ehitamist ja korrashoidu. Lisaks on vallavalitsuse ülesanne korraldada valla omanduses olevate koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumide ja huvikoolide, raamatukogude, rahvamajade, muuseumide, spordibaaside, turva- ja hooldekodude, tervishoiuasutuste ning teiste kohalike asutuste ülalpidamist.

Valla hallatavateks asutusteks on Tabivere Raamatukogu, Maarja-Magdaleena Raamatukogu, Elistvere Raamatukogu, Kõrveküla Raamatukogu, Lähte Ühisraamatukogu, Tammistu Raamatukogu-Külakeskus, Vedu Raamatukogu, Äksi Raamatukogu, Laeva Rahvaraamatukogu, Tabivere Rahvamaja, Tabivere Noortekeskus, Maarja-Magdaleena Noortekeskus, Maarja-Magdaleena Rahvamaja, Laeva Kultuurimaja, Tabivere Põhikool, J.V. Veski nimeline Maarja-Magdaleena Põhikool, Lähte Ühisgümnaasium, Laeva Põhikool, Laeva Noortekeskus, Tabivere Lasteaed, Kõrveküla Lasteaed „Päikeseratas“, Raadi Lasteaed Ripsik, Kõrveküla Põhikool, Lähte Lasteaed „Kiisupere“, Lähte Noortekeskus, Piirissaare Raamatukogu, Laeva Lasteaed, Tabivere Huvikool, Tartu Valla Spordikool, Kõrveküla spordihall ja Tartu Valla Muusikakool. Vald on asutajate hulgas sihtasutuses Raadi, sihtasutuses Saadjärve ja sihtasutuses Vooremaa Looduskeskus ning OÜ-s Raadi Arendus, OÜ-s Tartu Valla Kommunaal, AS-s Seitung ja AS-s Emajõe Veevärk.

Vallakodanike teavitamine valla sündmustest ja üritustest, vallavalitsuse ja volikogu tööst on korraldatud peamiselt ajalehe Tartu Valla Kuukiri, valla kodulehekülje ja Facebook'i lehekülje kaudu. Lisaks kasutatakse mitmes paigas ja külakeskustes teadetetahvleid. Vallal on oma äpp (nutirakendus) kasutamiseks tahvelarvutis ja nutitelefonis. Ürituste kajastamiseks on kasutusel Kultuurikava, mis asub aadressil www.kultuurikava.ee.

Partnerlus ja koostöövõrgud

Tartu maakonna ja Eesti teiste omavalitsustega teeb vald koostööd läbi vastavate liitude nagu Tartumaa Omavalitsuste Liit ja Eesti Linnade ja Valdade Liit. Tartumaal on üheskoos teiste omavalitsustega asutatud Tartumaa Arendusselts ja Tartumaa Spordiliit ning ollakse liige ka näiteks MTÜ-s Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu, MTÜ-s Tartumaa Ühistranspordikeskus, MTÜ-s Peipsi Piirkonna Arenduskoda, MTÜ-s Vooremaa Geopark.

Vallal on tihedad koostöösidemed Saksamaa Amt Geltinger Buchtiga ja Soome Jyväskylä liitomavalitsusega. Geltingi ja Tartu valla noorte koostöös on asutatud GETA-nimeline klubi. Välispartneritega koostöö on peamiselt kultuurialane (sh näiteks vastastikused lasterühmade vahetused). Jyväskylä vahendusel on saadud tööstuse arendamise, planeeringu, omavalitsuse töö korraldamise jt kogemusi.

Vallal osutus võimalikuks osaleda 3-aastases üleeuroopalises URBACT võrgustikus, mille toetustaotlus rahuldati juunis 2019. URBACT on Euroopa territoriaalse koostöö programm, mida finantseeritakse Euroopa Komisjoni ERDF fondi ja liikmes-partnerriikide poolt. Projektis osaleb juhtpartnerina Ageni linn Prantsusmaalt ning partneritena lisaks Tartu vallale veel linnad Saksamaalt, Tšehhist, Rumeeniast, Itaaliast ja Portugalist. Projekti eesmärk on saada ja vahetada kogemusi veebipõhiste ja IT-lahenduste kasutusvõimaluste osas omavalitsuste planeeringute, arengu jms kujundamisel.

Halduskorralduse arengusuunad ja eesmärgid

Strateegilised eesmärgid	Tulemused / indikaatorid
2.5.1.1. Vallavalitsuse teenused on kiired ja kvaliteetsed	• Info on õigel ajal esitatud ja kättesaadav kõigile • Otsustamisprotsessi on kaasatud erinevate sihtrühmade esindajad • Kodanike rahulolu informeerimise ja kaasatusega otsustusprotsessidesse
2.5.1.2. Välja on arendatud infosüsteemid ja vajadustele vastav infrastruktuur, erinevad teenused on kaasaegseid kanaleid kasutades tulemuslikult kättesaadavad	
2.5.1.3. Koostöövõrgustike tihendamine, sh optimeeritud ja (ressursi)tõhus koostöö naaberomavalitsustega	

Juhtimise ja halduse valdkonna eesmärgid on juhtimise kvaliteedi parandamine, avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine ning ühtlustamine. Vajalik on tagada avalike teenuste ning nõuande kõrge kvaliteet, milleks tuleb korraldada vajalikke täiendkoolitusi ametnikele. Täiendada tuleb kohaliku nõuande mitmekesisust (nt sotsiaal- või ettevõtlusalane teave).

Ühinemisejärgselt on Tartu vallas mitmeid ühe valdkonna asutusi. Tänapäevaste toimivate asutuste säilitamiseks on vaja tõhustada nende asutuste juhtimine ja töö korraldamine, sh viia rahastamine ühtsele läbipaistvale ning võrreldavale alusele. Asutuste tõhususe suurenemist saab tagada ennekõike nende omavahelise koostöö soodustamise ja parema strateegilise juhtimise ning koordineerimise abil.

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused

- ✓ Valla valitsemise avatuse, läbipaistvuse ja nähtavuse tagamine kõigile, arvestades erinevate sihtrühmade ja piirkondade huvidega. Eri infosüsteemide välja- ja edasiarendamine valitsemis- ja muude avalike teenuste kättesaamiseks (VOLIS, kui tarkvaralahendus, mis võimaldab kaasata kohalikku elanikkonda omavalitsuse otsustusprotsessidesse ja osutada elanikele suunatud avalikke e-teenuseid; tarkvarasüsteem ARNO haridusteenuste haldamiseks, SPOKU, kui infosüsteem toetuste taotlemiseks ja menetlemiseks).
- ✓ Ühinenud valla efektiivse toimimismudeli loomine ja juurutamine, valla hallatavate asutuste tegevuse tõhustamine (nn juhtimisreform).
- ✓ Läbirääkimiste alustamine naaberomavalitsustega ühiste esmatasandi teenuspakettide kujundamiseks ja projektide elluviimiseks.
- ✓ Kaasava eelarve jätkamine.
- ✓ Spetsialistide kvalifikatsiooninõuete ja sisemise töökorralduse parendamine, ametnike koolitamine professionaalsete oskuste suurendamiseks, valla organisatsioonisisese koostöö parandamine ja ühtsustunde soodustamine.
- ✓ Valla arengu planeerimise järjepidevuse ja sihipärasuse tagamine, sh töhusa üldplaneeringu olemasolu, detailplaneeringute efektiivne ja kiire koostamine ning elluviimine, arvestades piirkondade eripära.
- ✓ Vallaelu kajastamist puudutavate meediakanalite edasiarendus (valla leht, veeb, sotsiaalmeedia jms).
- ✓ Valla teeninduskeskustes ja raamatukogudes kui avatud infokeskustes kaugtöö võimaluste loomisele kaasaaitamine.

Vastavus Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020” põhisuunale 18 “Valitsussektori kohandamine välis- ja sisekeskkonna muutustega”:

Avaliku sektori siseste ümberkorralduste, töhusama teenusekorralduse ja e-lahenduste abil tagatakse tarbija vajadustele vastavate kvaliteetsete teenuste kättesaadavus üle Eesti. Haldusreformi järel on oluline teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse parendamine ühinenud omavalitsustes.

2.6. Piirissaare arenguvajadused ja strateegilised eesmärgid

Piirissaare arengu strateegilised eesmärgid saab jaotada kolme alamvaldkonda:

1. kultuuri-, ajaloo- ja looduspärandi hoidmine, loomine ja edasiandmine;
2. turism ja mainekujundus;
3. kohalikel traditsioonidel põhineva väikeettevõtluse arendamine (kalandus, sibulakasvatus).

Vastavus Tartumaa arengustrateegiale 2040 eesmärk 21.2.3. Piirissaare arendamine unikaalseks turismitooteks.

Piirissaarega seotud strateegiliste eesmärkide saavutamiseks seatud ülesanded ja tegevused on kajastatud arengukava teemapõhistes alaplokkides.

3. Valla lähiaastate kõige olulisemad arendusprojektid ja finantseerimine

Eesmärkide elluviimist korraldab omavalitsus ja rahastamisel kasutatakse osaliselt või täiel määral valla omavahendeid. Valla arengukava finantseerimise täiendavate katteallikadena arvestatakse lisaks valla omavahenditele või valla poolt võetava pangalaenule ka Eesti riigi eelarvest eraldatavaid finantstoetusi ning Eesti, välisriikide või rahvusvaheliste organisatsioonide abi- ja koostööprogrammidest (-fondidest) saadavaid sihtfinantseeringuid, samuti erasektori kaasfinantseeringuid.

Tegevused on jaotatud tabelis põhiliste eluvaldkondade kaupa. Iga tegevuse puhul on viidatud arengukava eesmärgile, mille saavutamisele antud ülesande raames tegevuste kavandamine ja elluviimine kaasa aitab. Tabelis on määratletud tegevuse orienteeruv üldmaksumus (kui see on teada ja on valla eelarvest eraldi rahastatav), teostamise aastad ja rahastamise määratlus (omavahenditest finantseerimise määr, eeldatavad eelarvevälised rahastamisallikad).

Tabeli sisend lähtub valla eelarvestrateegiast. Tabelis ei kajastu kõik investeeringuobjektid, välja on toodud olulisemad.

Vald-kond	Eesmärk	Ülesande, tegevuse nimetus	Aastad/summad tuhandetes eurodes					Valla oma-osalus	Muu rahastus
			2021	2022	2023	2024	2025		
I Haridus ja noorsootöö									
	2.1.2.1.	Tabivere Põhikooli inventar	140					X	
	2.1.2.1.	Kõrveküla kool	140					X	
	2.1.1.1.	Maarja-Magdaleena lasteaed	200	800				X	
	2.1.1.1.	Laeva lasteaia katus ja küttesüsteem	328					X	X
	2.1.1.1.	Tabivere lasteaed	100	1 513				X	X
	2.1.2.1.	Keskuse tee 11		100	500	500	5 000	X	
	2.1.2.1.	Lähte kool	75	220	4 000			X	X
		Kokku	1 463	2 133	4 500	500	5 000		
II Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid									
	2.2.2.2.	Mänguväljakute ehitus	100	100	100	100	100	X	
		Kokku	100	100	100	100	100		
III Majandus ja elukeskkond									
	2.3.1.1.	Muuseumi tee pikendus	145	300	300			X	
	2.3.1.1.	Veevarustus	400	475	270	200	600	X	X
	2.3.1.1.	Vahi tänava rekonstrueerimine (koostöös Tartu linnaga)			300			X	
	2.3.1.1.	Lasteaia tänav Kõrvekülas	150					X	
	2.3.1.1.	Teede rekonstrueerimine	250	250	450	250	250	X	
	2.3.1.1.	Aruküla tee ja Astelpaju tn ringristmik			200			X	
	2.3.1.1.	Vallamaja rekonstrueerimine		900				X	X
	2.3.1.3.	Kergliiklusteede ehitus	100	200	400	100	100	X	
	2.3.1.3.	Keskuse tee		75	100	400	400	X	
	2.3.1.3.	Karjamõisa tee (Äksi)	25	150				X	X
	2.3.1.3.	Terviseradade tunnel				650		X	X
	2.3.1.3.	Kooli tn Kõrvekülas	50					X	
	2.3.1.3.	Ermi tn	240	220		200	200	X	
	2.3.1.3.	Nõlvakaare tn		200				X	
	2.3.1.3.	Laeva kergliiklustee	100	200				X	
	2.3.1.3.	Tänavavalgustus	100	100	100	100	100	X	
	2.3.1.3.	Jäätmemajandus		110	110			X	
	2.3.1.3.	Raadiomõisa puhkeala		130	100	100	100	X	
		Kokku	1 575	3 110	2 130	2 000	1 750		
IV Ettevõtlus ja turism									
	2.3.2.2.	Kuuisoo tee	20	50				X	

	2.3.2.2.	Viinapruuli tn	150					X	X
	2.3.2.2.	Raadiraja tn	175		150			X	X
	2.3.2.2.	Rattaringlus	65					X	
		Kokku	385	50	150				
V Kultuur, sport ja kogukondlik areng									
	2.4.1.2.	Tartu valla muusikakool				380		X	X
	2.4.1.1.	Kõrveküla põhikooli spordihoone	1485					X	X
	2.4.1.1.	Lähte-Palalinna terviserajad	50	50				X	X
	2.4.1.1.	Lähte jääväljak/jäähall		600				X	X
	2.4.1.1.	Raadi jalgpalliväljak	28	580				X	X
	2.4.1.2.	Lähte staadion			400			X	
	2.4.1.2.	Kõrveküla staadion		380				X	
	2.4.1.2.	Lähte spordihoone (müratõke jm)	20	200			250	X	
		Kokku	1 990	1 810	400	380	250		
VI Haldusjuhtimine									
	2.5.1.1.	Valla kaasav eelarve	30	30	30	30	30	X	
		KOKKU	4 666	7 933	7 510	3 010	7 130		
2021-2025. aastal KOKKU			30 249						

4. Arengukava elluviimine, seire, hindamine ja aruandmine

Valla arengukava elluviimist korraldab vallavalitsus valla arengustrateegia alusel väljatöötatud lühiajaliste (nelja-aastaste) tegevuskavade kaudu. Tegevuskavades sätestatakse valla lähiaastate prioriteetsed tegevused ja projektid, mille elluviimist korraldab omavalitsus ja/või mille rahastamisel kasutatakse osaliselt või täiel määral omavalitsuse omavahendeid.

Arengustrateegia rakendamise kontroll ja ajakohastamine toimub iga-aastaselt enne valla järgneva aasta eelarve koostamist. Arengukava täitmist kontrollib ja hindab vallavolikogu, kes iga aasta lõpus teeb analüüsi ja kokkuvõtte saavutatust. Vastavalt seadusele peab omavalitsuse arengukava ajakohastamine toimuma enne 15. oktoobrit. Arengustrateegia ajakohastamise käigus uuendatakse valla olukorda iseloomustavad faktilised andmed ning olukorrast tulenevad probleemipüstitused, hinnatakse arengustrateegia elluviimise edukust, vajadusel täpsustatakse arengumudeli eesmärgid ja ülesandeid. Seejärel seatakse järgneva aasta tegevusprioriteedid ning koostatakse ja täpsustatakse valla lähiaastate tegevuskava.

Lisa 1. Tartu valla üldiseloomustus

Lisa 2. Tartu valla eelarvestrateegia 2021-2025